

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS KATEDRA

Neakivaizdinio skyriaus
Valstybės valdymo studijų šakos
5 kurso (Vm.) studentės
Irenos Beliačic

MEDŽIOKLĖS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS
TEISINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI
Magistro darbas

Darbo vadovas: Doc. B. Sudavičius

Recenzentas: Doc.dr. A. Normantas

2007
Vilnius

TURINYS

Įžanga	3
1. Medžioklės teisinis reguliavimas. Teisiniai aspektai.	
1.1. Medžioklės istorija	5
1.2. Įstatymai ir įstatyminiai aktai, reglamentuojantys medžioklę ir su ja susijusią veiklą:	
1.2.1. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas nuo 2002 m. iki 2007 m.	12
1.2.1.1. nuosavybės teisė į medžiojamuosius gyvūnus ir jų išteklių naudojimo teisė	15
1.2.1.2. medžioklės plotų vienetai ir jų sudarymas	18
1.3.2. Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės:	
1.3.2.1. teisės medžioti suteikimas	24
1.3.2.2. medžioklės įrankiai, priemonės, būdai ir su medžiokle susijusi draudžiama veikla	26
1.3.2.3. medžioklės dokumentai	30
2. Praktiniai medžioklės teisinio reguliavimo aspektai	32
2. 1. Medžioklės taisyklių pažeidimų sudėties bendra charakteristika	33
2.2. Administracinių medžioklės taisyklių pažeidimų objektas	37
2.3. Administracinių ekologinių teisės pažeidimų objektyvioji pusė	39
2.4. Medžioklės taisyklių pažeidimų subjektas	42
2.5. Administracinių teisės pažeidimų subjektyvioji pusė	46
2.6. Atsakomybės už medžioklės taisyklių pažeidimus teisinio reguliavimo perspektyvos	52
Išvados	56
Santrauka	58
Literatūros sąrašas	60

Ižanga

Nagrinėjamos temos aktualumas. Laukinei gyvūnijai, kaip aplinkos sudedamajai daliai, yra taikomi bendrieji aplinkos apsaugos principai: aplinkos apsauga yra valstybės bei kiekvieno gyventojų rūpestis ir pareiga, viešieji ir privatūs interesai turi būti skirti aplinkos kokybei gerinti, neigiamo poveikio aplinkai mažinimas, gamtos išteklių racionalus ir kompleksiškas naudojimas. Didėjantis medžioklės taisyklių pažeidimų skaičius reikalauja išsamios analizės teisės aktų reglamentuojančių medžioklę, siekiant atkreipti dėmesį į pastaraisiais metais paaštrėjusią medžiojamųjų gyvūnų apsaugos problemą, tarptautinio bendradarbiavimo šioje srityje vystymą, naujų teisinių procedūrų paiešką siekiant efektyvesnės laukinės gyvūnijos, įskaitant medžiojamųjų gyvūnų apsaugos. Su gamtinės aplinkos apsaugos problemos sprendimu susijęs materialinės ir dvasinės žmonių gerovės klausimas. Taigi, svarbus vaidmuo sprendžiant šią problemą tenka valstybei ir teisei. Laukinė gyvūnija yra natūralios gamtinės aplinkos dalis, turinti didelę reikšmę normaliam įvairių ekologinių sistemų funkcionavimui ir išlikimui. Laukinė gyvūnija yra savita visuomenės, visos žmonijos gamtinio paveldo estetinė, mokslinė, kultūrinė, rekreacinė, ekonominė vertybė. Be to, laukinė gyvūnija yra ne tik nacionalinė vertybė – ji turi ir visuotinę, transnacionalinę reikšmę. Neabejotinai yra būtina ją išsaugoti ir perduoti būsimosioms kartoms. Temos aktualumą lemia ir tai, kad žalos, padarytos laukinei gyvūnijai, įskaitant medžiojamiesiems gyvūnams, atkūrimo procesas labai sudėtingas, reikalauja ne tik daug pastangų, lėšų, žinių, bet ir laiko. Yra atvejų, kuomet pakitimai yra negrįžtami, todėl būtina saugoti ir puoselėti laukinę gyvūniją. Kiekvienais metais didėjantis medžioklės taisyklių pažeidimų skaičius, šių pažeidimų struktūra, teisinės literatūros stoka tiek aplinkos teisės, tiek administracinės atsakomybės klausimais, lemia pasirinktos temos aktualumą.

Darbo tikslai ir objektas. Magistro darbo tikslas – išanalizuoti medžioklę reglamentuojančius teisės aktus, mokslinę literatūrą, teismų praktiką, atskleisti medžioklę reglamentuojančių teisės aktų ypatumus, taipogi aptarti teisinius laukinės gyvūnijos naudojimo bei apsaugos reguliavimą. Šiame darbe yra aptarima medžioklės teisinio reguliavimo raida ir šiuo metu galiojantys teisės aktai reglamentuojantys medžioklę, teisinį laukinės gyvūnijos naudojimą ir apsaugą. Analizuojant medžioklės teisinį reglamentavimą pasirinkta sekanti analizė – pagrindinio medžioklės veiklą reglamentuojančio teisės akto analizė, aptariant nuosavybės teisės į medžiojamųjų gyvūnų ir jų išteklių naudojimo teisės, bei medžioklės plotų vienetų ir jų sudarymo aspektus. Taip pat analizuojama medžioklės taisyklių pagrindiniai klausimai, tokie kaip teisės medžioti suteikimas, medžioklės įrankiai, priemonės, būdai, su medžiokle susijusi

draudžiama veikla ir kita. Tam, kad atskleisti medžioklės praktinio reguliavimo ypatumus, darbe nagrinėjami aplinkosauginiai teisės pažeidimai, o tiksliau medžioklės taisyklių pažeidimai. Nagrinėjant medžioklės teisinio reglamentavimo praktinius aspektus per pažeidimų prizmę yra atkleidžiamos medžioklės reguliuojančios teisinės bazės taisytinės vietos. Taigi, darbo objektas yra netik medžioklės veiklą reglamentuojančių teisės aktų analizė, bet ir medžioklės taisyklių pažeidimų analizė.

Tyrimo metodai. Siekiant magistro darbo užsibrėžtų tikslų buvo naudojami sekantys metodai: istorinis, lingvistinis, sisteminės analizės, lyginamasis bei loginis.

Istorinis metodas padėjo atskleisti medžioklės teisinio reglamentavimo prigimtį bei tikslus.

Lingvistinis metodas buvo naudingas atskleidžiant medžioklę reglamentuojančių teisės aktų turinį, vadovaujantis kalbos (gramatikos, sintaksės) taisyklėmis.

Siekiant išsamiai bei visapusiškai ištirti darbo objektą buvo būtinas sisteminės analizės metodas, jo pagalba analizuojama netik medžioklės veiklą reglamentuojančius teisės aktus, bet ir teismų praktiką, nagrinėjant aplinkosauginių, įskaitant medžioklės taisyklių pažeidimus.

Lyginamasis metodas buvo panaudotas lyginant skirtingų valstybių medžioklės taisykles, nuostatas.

Loginio metodo pagalba buvo aiškinami medžioklės teisinio reguliavimo trūkumai, formuluojamos išvados.

Darbo originalumas. Iki šiol medžioklės teisinis reguliavimas kartu su praktiniais jo aspektais nesulaukė didesnio dėmesio Lietuvos teisės doktrinoje. Medžioklę reglamentuojančių teisės aktų ir šių teisės aktų pažeidimai kompleksiskai nebuvo nagrinėti. Tema aktuali netik teoriniu, bet ir praktiniu aspektu, nes praktika rodo, kad medžioklės veiklą reglamentuojančios teisės normos dažnai pažeidžiamos, taigi yra būtinas sukurti toks reguliavimo mechanizmas, kuris padės kovoti su medžioklės taisyklių pažeidėjais. Priešingu atveju net neįmanoma pamatuoti galimų pasekmių ir žalos dydžio, nes kiekvienais metais didelėmis pinigų sumomis įvertinama gamtai padaryta žala, tiesa, šios sumos priteisiamos iš kaltų asmenų. Tačiau pažymėtina, jog net ir įvertinus padarytą gamtai žalą piniginiomis sumomis ir ją priteisus bei išieškojus, ne visuomet pavyksta atkurti buvusią gamtoje padėtį.

Svarbiausi šaltiniai. Pagrindiniai darbe naudojami šaltiniai – Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas¹, bei Medžioklės Lietuvos Respublikoje taisyklės². Tai pagrindiniai ir svarbiausi medžioklės veiklą reglamentuojantys teisės aktai. Neatsiejamai analizuojamas ir pagrindinis Lietuvos Respublikos teisės aktas – Lietuvos Respublikos Konstitucija³, nes ji kaip pamatinis valstybės dokumentas yra pagrindas kuriant visą medžioklės veiklą reglamentuojančią teisinę bazę. Analizuojant medžioklės teisinio reglamentavimo aspektus skirtas dėmesys ir tarptautiniams teisiniams aktams, pavyzdžiui 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB, Dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos⁴, kurie taipogi įtakojo medžioklės veiklą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimus.

Darbe analizuojant medžioklės praktinio reguliavimo aspektus ir nagrinėjant medžioklės taisyklių pažeidimus, naudota Lietuvos teismų praktika, o tiksliau tai Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika ir išaiškinimai.

¹ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634

² Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės// Valstybės žinios, 2000, Nr. 53-1540

³ Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios., 1992, Nr.33-1014 (aktuali redakcija);

⁴ Tarybos reglamentas EEB Nr. 3254/91 //

http://ec.europa.eu/environment/nature/nature_conservation/focus_wild_birds/factsheet/index_en.htm

1. Medžioklės teisinis reguliavimas. Teisiniai aspektai.

1.1. Medžioklės teisinio reguliavimo raida

Medžioklė – vienas seniausių žmonijos užsiėmimų, palikusi ryškų pėdsaką jos ūkinės ir kultūrinės veiklos istorijoje. Senovės medžioklė (ir augalinio maisto rinkimas) buvo žmonijos egzistavimo šaltinis – ji maitino ir rengė.

Medžioklė mūsų laikais, tai žmogaus aktyvaus poilsio, bendravimo su gamta, laisvalaikio praleidimo forma ir racionalus gyvosios gamtos išteklių naudojimas. Tai graži, originaliomis tradicijomis turtinga šventė, o ne tik siekimas sumedžioti žvėrį ar paukštį. Tiesa, medžioklės produkcija ir dabar turi vertę ir yra panaudojama. Medžiokle be to reguliuojamas žvėrių gausumas (esant per dideliame žvėrių skaičiui, jie gali padaryti žalą miškų verslui).

Archeologiniai radiniai iš akmens amžiaus rodo, kad tais laikais Lietuvos teritorijoje svarbiausi medžioklės įrankiai buvo lankas, strėlė ir ietis su titnaginiu antgaliu. Vėliau vartoti kauliniai ir raginiai strėlių ir iečių antgaliai.

Nuo IV – jo tūkstantmečio p. m. e. žmonės jau buvo mažiau susieti su medžiokle, nes pradėjo verstis primityvia žemdirbyste ir gyvulininkyste. Nuo XVI amžiaus p. m. e., atsiradus dirbiniams iš bronzos, dar sparčiau vystosi žemdirbystė ir gyvulininkystė, tobulėja medžioklės įrankiai. Archeologiniuose rinkiniuose iš senovinių geležies amžiaus (senosios ir naujosios erų sandūroje) gyvenviečių dominuoja naminių gyvulių kaulai, o likusią dalį sudaro stambiųjų žvėrių – briedžių, elnių ir šernų kaulų liekanos.

Susikūrus feodolinei valstybei (XIII – XV a.) medžioklė pradėta sieti su žemės nuosavybe. Medžioklę reglamentuojanti teisinė sistema jau atsispindi Kazimiero teisyne (1468 m.). Lietuvos statutuose, Valakų įstatyme. Už žvėrių medžiojimą karališkose ar feodalo valdose valstiečiams grėsė baudos ir bausmės. Valakų įstatyme valstiečiams jau leidžiama savo valdose medžioti smulkiuosius žvėris ir stambiuosius plėšrūnus vilkus, lūšis ir ernius.

Taigi, medžioklės ir su ja susijusių santykių teisinio reguliavimo ištakos Lietuvoje siekia dar Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikus. Medžioklei, jos organizavimui, medžioklės plotų formavimui bei tvarkymui, skirtų nuostatų buvo Kazimiero teisyne (1468 m.), Pirmajame (1529 m.), Antrajame (1566 m.), Trečiajame (1588 m.) Lietuvos statutuose, Valakų įstatyme (1557 m.), Karališkųjų girių ordinacijoje (1639 m.).

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės aktuose medžioklė buvo traktuojama kaip feodalų išimtinė teisė, neatsiejama nuo jų nuosavybės teisės į žemę: feodalai šia teise jiems priklausančioje žemėje galėjo naudotis nekliudomi.

Po 1795 m. įvykusio Lietuvos ir Lenkijos valstybės trečiojo padalijimo didžiojoje Lietuvos teritorijos dalyje medžioklės ir su ja susijusių santykius kurį laiką (iki 1840 m.) reglamentavo

Trečiasis Lietuvos Statutas, o vėliau – Rusijos imperijos įstatymai. Pagal Lietuvoje veikusius Rusijos imperijos įstatymus medžioklė buvo skirstoma į didžiąją (stambių žvėrių medžiojimas didelėse giriose ir valstybiniuose miškuose) ir mažąją (smulkių žvėrių ir paukščių medžiojimas laukuose, krūmuose ir mažuose miškeliuose). Medžioklės teisė privačiuose žemės plotuose buvo siejama su žemės nuosavybės teise. Kita vertus, minėtuose įstatymuose buvo įtvirtinta galimybė medžioklės plotų naudojimo teisę perleisti kitiems asmenims, taigi ši teisė jau buvo traktuojama ir kaip atskiras sandorių dalykas. Paminėtina ir tai, kad buvo nustatytas minimalus medžioklės ploto vieneto dydis – medžioti buvo leista ne mažesniame kaip 150 margų (apie 90 ha) plote.

1918 m. vasario 16 d. atkūrus nepriklausomą valstybę, Lietuvoje kurį laiką dar galiojo Rusijos imperijos teisės aktai, tarp jų ir reguliavusieji medžioklės santykius.

Pirmasis atkurtos Lietuvos valstybės teisės aktas, skirtas medžioklės ir su ja susijusiems santykiams reguliuoti, buvo poįstatyminis teisės aktas – Žemės ūkio ir valstybinių turtų ministerijos valdininkam aplinkraštis „Medžioklės laikinosios taisyklės“, žemės ūkio ir valstybinių turtų viceministerio paskelbtas 1920 m. birželio 15 d.

Seimas 1925 m. balandžio 3 d. priėmė Medžioklės įstatymą. Respublikos Prezidentas šį įstatymą paskelbė 1925 m. gegužės 9 d. Medžioklės įstatyme buvo nustatyti pagrindiniai medžioklės santykių reguliavimo principai. Pagal šį įstatymą teisė medžioti kuriame nors žemės plote priklausė to ploto valdytojui (1 § 1 posmas), o svetimame žemės plote medžioti buvo galima tik gavus to ploto valdytojo leidimą raštu (2 § 1 posmas). Taip pat buvo nustatyta, kad pašautas gyvis, perėjęs į kitą medžioklės plotą, yra to ploto valdytojo nuosavybė (3 §). Sąvoka „valdytojas“ apėmė ir savininkus, ir kitus teisėtus valdytojus. Kita vertus, medžioklė buvo ribojama: įstatymas draudė medžioti briedžius, elnius, stirnas pateles (ožkas), bebrus, stumbrus bei šių gyvūnų vaikus (t. y. jaunikius) ir tam tikrus paukščius (11 §).

Respublikos Prezidentas 1935 m. spalio 24 d. paskelbė naują Medžioklės įstatymą (kai kurios jo nuostatos buvo pakeistos ir papildytos 1936 m. Medžioklės įstatymo pakeitimu). Ir pagal šį įstatymą laukinių gyvių priežiūra bei jų medžiojimo teisė kurioje nors žemėje priklausė tos žemės valdytojui (1 straipsnis); pašautas arba kitaip sužeistas bemedžiojant gyvis (išskyrus kai kurias atskirai nurodytas išimtis), perėjęs iš medžiojamojo ploto į svetimą žemę, tapdavo tos žemės valdytojo nuosavybe (5 straipsnis). Minėtame įstatyme buvo nustatytas ir medžioklės plotų dydis: kiekvienas ne mažesnis kaip 100 ha prie daikto žemės plotas sudarė atskirą medžioklės ūkį, o jo savininkas arba teisėtas valdytojas galėjo tame ūkyje pats medžioti arba perleisti tą teisę kitam asmeniui (7 straipsnio 1 posmas); susidėjęs dviem ar daugiau gretimoms žemės savininkams, jeigu taip susidarė bendro ir nepertraukto ploto ne mažiau kaip 100 ha, šis bendras plotas galėjo būti užregistruotas pas atitinkamą apskrities viršininką kaip atskiras medžioklės ūkio vienetas (7 straipsnio 2 posmas). Medžioklės ūkio vienetai galėjo būti sudaromi

ir iš valstybinių žemių, miškų ir vandenių (8 straipsnis). Teisės medžioti suteikimas šiame įstatyme buvo reglamentuojamas taip: tas, kas norėjo medžioti, privalėjo turėti vietos apskrities viršininko išduotą medžioklės liudijimą, suteikiantį teisę laikyti medžioklinį šautuvą (9 straipsnis); medžioklės liudijimą turėjo teisę gauti asmuo, turintis nuosavo, medžiojimui išsinuomoto arba kitu kuriuo būdu teisę medžioti įgyto teritorijos ploto ne mažiau kaip 100 ha, taip pat bendro valdymo savininkai, medžioklės draugijų, ratelių arba kitų medžiotojų kolektyvų nariai, jeigu tokių plotų savininkai, draugijos, rateliai, kolektyvai turėjo arba buvo įsigiję medžioti teisę į teritorijos plotą, ne mažesnę kaip po 100 ha kiekvienam jų nariui (10 straipsnis). Ištisis metus buvo draudžiama medžioti bebrus, briedžius, elnius, danielius, lūšis, stirnas (pateles ir jaunikius) ir tam tikrus paukščius (47 straipsnis). Buvo draudžiama medžioti „draustinėse“ (t. y. rezervatuose) (57 straipsnis).

1935 m. spalio 24 d. Medžioklės įstatymo (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nuostatos buvo detalizuotos ir sukonkretintos Medžioklės įstatymui vykdyti taisyklėmis, žemės ūkio ministerio paskelbtomis 1937 m. liepos 14 d.

Apibendrinant konstatuotina, kad iki 1940 m. Lietuvos medžioklės ir su ja susijusių santykių teisinio reguliavimo tradicijai buvo būdinga tai, kad medžioklė buvo traktuojama kaip viena iš priemonių laukinių gyvūnų apsaugai bei racionaliam naudojimui užtikrinti ir kartu – kaip laisvalaikio veikla. Medžioklė buvo teisės aktais reguliuojama ir valstybės (jos institucijų) kontroliuojama veikla. Medžioklės veikla buvo ribojama. Tokie ribojimai apėmė *inter alia* draudimus tam tikrus gyvūnus medžioti ištisis metus arba tam tikru laiku (nuo tam tikros atitinkamame įstatyme nurodytos datos iki kitos tame įstatyme nurodytos datos), taip pat „draustinėse“ (rezervatuose), minimalaus medžioklės ploto (100 ha) nustatymą. Galimybę laisvai užsiimti medžioklės veikla Lietuvos įstatymai ribojo ir tuo aspektu, kad medžiojimo teisė tam tikrame žemės plote (sklype) priklausė šio žemės ploto (sklypo) savininkui ar teisėtam valdytojui – be žemės savininko ar žemės teisėto valdytojo sutikimo nebuvo galima medžioti jiems priklausančioje žemėje. Taigi medžiojimo teisė tam tikrame žemės plote (sklype) buvo siejama su atitinkamų žemės, miškų, vandens telkinių savininkų nuosavybės teise. Šią teisę savininkas (valdytojas) galėjo perleisti kitiems asmenims. Medžioklės plotus galėjo sudaryti patys savininkai iš savo žemių, o valstybės institucijos juos galėjo sudaryti tik iš valstybinių žemių, miškų ir vandenių.

1918 m. atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę medžioklės ir su ja susijusių santykių teisinio reguliavimo pagrindai buvo nustatomi įstatymo galią turinčiuose teisės aktuose, išskyrus trumpą 1918–1925 m. laikotarpį, kai tokie minėtus santykius reguliavę įstatymo galią turėję teisės aktai dar nebuvo išleisti.

1940 m. Lietuva buvo okupuota, aneksuota ir inkorporuota į kitą valstybę – Sovietų Sąjungą. Okupacinė valdžia nacionalizavo ir kitais neteisėtais būdais nusavino žemę, miškus ir parkus, vandens telkinius, daugelį kitų privačios nuosavybės objektų, taip paneigdamą pačią žmogaus prigimtine teisę turėti privačią nuosavybę. Sovietiniuose teisės aktuose žemė, miškai ir parkai, vandens telkiniai (ir tie, kurie anksčiau nuosavybės teise priklausė Lietuvos valstybei, ir tie, kurie iki tol priklausė privatiems asmenims) buvo traktuojami kaip valstybės išimtinė nuosavybė (ne kaip Lietuvos, bet kaip Sovietų Sąjungos – vadinamoji „bendraliaudinė“ – nuosavybė).

*„Žemė, jos gelmės, vandenys, miškai,..<>.. yra valstybinė nuosavybė, t.y. visos liaudies turtas“¹.
„Valstybinė nuosavybė – bendras visos tarybinės liaudies turtas, pagrindinė socialistinės nuosavybės forma. Išimtinė valstybės nuosavybė yra: žemė, jos gelmės, vandenys, miškai.“²*

Kitiems subjektams – valstybinėms, kooperatinėms, visuomeninėms įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms – minėti objektai galėjo būti suteikiami tik naudotis. Sovietų Sąjungos teisės aktais buvo suvalstybinti visi natūralios gamtinės aplinkos objektai, neišskiriant nė laukinės gyvūnijos. Sovietų valdymo metais visos žemės, visų miškų ir parkų, visų vandens telkinių, visų kitų natūralios gamtinės aplinkos objektų suvalstybinimu buvo grindžiamas žemėtvarkos, žemėnaudos, miškotvarkos, medžioklėtvarkos, gamtosaugos ir aplinkosaugos apskritai, visų kitų visuomeninių santykių, susijusių su gamtinės aplinkos apsauga ir naudojimu, teisinis reguliavimas.

Tačiau ir dėmesys ir pareiga saugoti aplinką buvo įtvirtintas pagrindiniuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, 1978 m. Lietuvos Tarybinės Socialistinės Respublikos Konstitucijoje buvo įtvirtinta nuostata, kad *„dabartinės ir būsimųjų kartų interesais Lietuvos TSR imasi reikiamų priemonių žemei ir jos gelmėms, vandens ištekliams, augmenijai bei gyvūnijai apsaugoti ir moksliskai pagrįstai, racionaliai naudoti, oro grynumui ir vandens švarumui išsaugoti, gamtos turtų atkūrimui ir žmogaus aplinkos gerinimui užtikrinti.“³*

Sovietų valdomoje Lietuvoje 1959 m. balandžio 22 d. buvo priimtas Gamtos apsaugos įstatymas,

¹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucija (Pagrindinis įstatymas) 1940 m.. 6 str. K. Valančius. Lietuvos valstybės konstitucijos. Vilnius. 2001. 61 p.

² Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucija (Pagrindinis įstatymas) 1978 m.. 11 str. K. Valančius. Lietuvos valstybės konstitucijos. Vilnius. 2001. 76 p.

³ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucija (Pagrindinis įstatymas) 1978 m.. 18 str. K. Valančius. Lietuvos valstybės konstitucijos. Vilnius. 2001. 77 p.

1981 m. birželio 19 d. – Gyvūnijos apsaugos ir naudojimo įstatymas. Šie įstatymai su medžiokle susijusius santykius reguliavo tik kai kuriais aspektais. Medžioklės organizavimo, medžioklės ūkio tvarkymo santykiai daugiausia buvo reguliuojami įvairiais poįstatyminiais teisės aktais. Paskutinis šiuos santykius reguliavęs sovietų valdomos Lietuvos Ministrų Tarybos teisės aktas buvo Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1989 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Medžioklės ūkio tvarkymo Lietuvos TSR teritorijoje nuostatų“ patvirtinti Medžioklės ūkio tvarkymo Lietuvos TSR teritorijoje nuostatai, galioję iki nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo 1990 m. ir dar kurį laiką po to.

Medžioklės santykius reguliavusiuose sovietų valdomos Lietuvos įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose buvo įtvirtinta, kad gyvūnija (taigi ir laisvėje esantys gyvūnai) yra „valstybinė nuosavybė – bendras visos tarybinės liaudies turtas“. Laisvėje esantys gyvūnai sudarė valstybinį medžioklės fondą. Medžioklės plotais buvo pripažįstami visi žemės, miškų ir vandens plotai, kuriuose gali gyventi žvėrys ir paukščiai ir kurie gali būti panaudoti medžioklės ūkiui. Visi medžioklės plotai buvo atitinkamų valstybės institucijų žinioje, kurios priimdavo sprendimus dėl medžioklės plotų priskyrimo ar išnuomojimo valstybės įstaigoms arba įmonėms (pavyzdžiui, mokslo ir mokymo įstaigoms, miškų ūkio įmonėms) ar visuomeninėms – paprastai medžiotojų ir žvejų – organizacijoms (draugijoms), kurios joms priskirtus medžioklės plotus savo ruožtu priskirdavo arba išnuomodavo medžiotojų būreliams. Pabrėžtina, kad pagal to meto teisės aktus medžioklės plotų naudotojais galėjo būti tik valstybės įstaigos arba įmonės ar medžiotojų būreliai. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad sovietų valdymo metais teisės aktuose buvo įtvirtinta žemės naudotojų pareiga nuomoti medžioklės plotus priskirtiems medžiotojų būreliams ir kitiems naudotojams. Kita vertus, be minėtų vadinamųjų priskirtinių medžioklės plotų, medžioklės plotai buvo išskiriami ir draustiniuose (tam tikru laikotarpiu – ir rezervatuose), taip pat valstybiniuose medžioklės ūkiuose; šie medžioklės plotai buvo tvarkomi pagal atitinkamų valstybės įstaigų patvirtintus nuostatus. Minimalūs medžioklės plotų dydžiai nebuvo nustatyti.

Sovietų valdymo metais kurį laiką teisės aktuose buvo numatyti ir vadinamieji bendro naudojimo medžioklės plotai, kuriuose teisę medžioti turėjo visi medžiotojų draugijoms priklausę medžiotojai. Tačiau XX a. šeštojo dešimtmečio viduryje nuo bendro naudojimo medžioklės plotų pamažu buvo pereita prie vadinamųjų „priskirtinių“ medžioklės ūkių, kurie, kaip minėta, buvo priskiriami ar nuomojami atitinkamoms valstybės įstaigoms ar visuomeninėms – paprastai medžiotojų ir žvejų – organizacijoms.

Apibendrinant konstatuotina, kad autentiška Lietuvoje susiklosčiusi medžioklės tradicija sovietų valdymo metais teisės aktais buvo paneigta tuo aspektu, kad medžioklės santykių teisinis reguliavimas buvo imtas grįsti visos žemės, visų miškų ir parkų, visų vandens telkinių, visų kitų natūralios gamtinės aplinkos objektų, įskaitant laisvėje gyvenančius laukinius gyvūnus, priklausymu tik valstybei.

Lietuvoje susiklosčiusi medžioklės tradicija sovietų valdymo metais teisės aktais buvo paneigta ir tuo aspektu, kad medžioklės plotus buvo imta skirstyti centralizuotai: viešosios valdžios institucijos nusprendavo, jog tam tikros teritorijos naudotinos kaip medžioklės plotai, ir priskirdavo jas valstybės įstaigoms arba įmonėms (pavyzdžiui, mokslo ir mokymo įstaigoms, miškų ūkio įmonėms) arba visuomeninėms organizacijoms, kad jos šiuos medžioklės plotus priskirtų ar išnuomotų medžiotojų būreliams, o žemės naudotojai privalėjo nuomoti jiems priskirtus plotus priskirtiems medžiotojų būreliams ir kitiems naudotojams.

Fiziniai asmenys, taip pat dauguma juridinių asmenų negalėjo savarankiškai naudoti medžioklės plotų, nes medžioklės plotų naudotojais galėjo būti tik valstybės įstaigos, įmonės arba medžiotojų būreliai.

Kita vertus, sovietų valdymo metais teisės aktuose, reguliavusiuose medžioklės ir su ja susijusius santykius, kaip ir iki tol veikusiuose Lietuvos valstybės teisės aktuose, medžioklė buvo traktuojama kaip viena iš priemonių laukinių gyvūnų apsaugai ir racionaliam naudojimui užtikrinti ir kartu – kaip laisvalaikio veikla.

1.2. Įstatymai ir įstatyminiai aktai, reglamentuojantys medžioklę ir su ja susijusią veiklą:

1.2.1. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas nuo 2002 m. iki 2007 m.

Kiekvieną kartą, kai tik iškyla klausimas dėl medžioklės teisinio reglamentavimo, kaip ir svarstant bet kurį kitą teisės aktą, kyla mažiausiai dviejų skirtingų pozicijų susirėmimai. Tiesa, dar romėnai teigė, kad ginčiuose gimsta teisybė. Analizuoti, bene svarbiausią medžioklei teisės aktą, pradėsiu nuo 2002 m. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo redakcijos, šioje dalyje dalyje taipogi bus aptartos vykusios diskusijos dėl kaikurių minėto įstatymo straipsnių pakeitimo.

2002 m. gegužės 14 d. Lietuvos Respublikos Prezidentui (toliau tekste - Prezidentas) buvo pateiktas Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo projektas Nr. IXP-1441 (3SP), kuris Prezidento dekretu Nr. 1800, 2002 m. birželio 12 d., buvo gražintas Lietuvos Respublikos Seimui (toliau tekste - Seimas) pakartotinai svarstyti. Minėtame Medžioklės įstatyme, faktiškai paminamos žemės ir miško savininkų nuosavybės teisės ir pirmenybė į medžioklės plotus suteikiama medžiotojų būreliams, o pasišovusiems steigti privačius medžioklės plotus reikalavimai padidinami dešimt kartų – žemės ar miško savininkas ar jų grupė, pretenduojanti į medžioklės plotus, privalo turėti ne mažiau kaip 1000 ha. Prezidentas V.Adamkus nepasirašė Seimo priimto Medžioklės įstatymo ir dekretu pateikė pataisas. Vienas iš Prezidento prieštaravimo motyvų – įstatyme bandoma įteisinti nuostata, jog privačią žemę mėginta paversti medžioklės plotais be savininkų sutikimo. Prezidentui taip pat nurodė, kad naujame įstatyme numatytas draudimas naudotis mažesniais negu 1000 ha medžioklės plotais, kas suvaržytų privačią medžioklės iniciatyvą bei padarytų realių nuostolių jau egzistuojantiems privatiems medžioklės ūkiams bei jų savininkų turtui. Prezidento V.Adamkaus manymu, naujajame įstatyme, atsižvelgiant į gamtosaugos reikalavimus, privalu būtų įteisinti ne mažesnius kaip 200 ha vientisus privačius medžioklės plotus. Anot Prezidento „Įstatymas gali pažeisti konstitucinę teisę į privačią nuosavybę. Jis taip pat neatitinka privačių investicijų skatinimo ir privačios nuosavybės apsaugos principų“¹. Į ne pačias svarbiausias Prezidento V.Adamkaus pastabas Seimas atsižvelgė. Naujajame Medžioklės įstatyme sakoma, jog medžiotojai, jei į jų medžioklės plotus patenka savininkų žemės ir miškai, privalo turėti savininkų sutikimą. Tačiau toks sandėris įteisinamas ne kaip raštiškas savininko sutikimas, o kaip neprieštaravimas. Pakanka viešai paskelbti, kad kažkokiam medžiotojų būreliui atitenka medžioklės plotas. Jeigu per mėnesį

¹ Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas Nr.1800// Valstybės žinios. 2002 06 19, Nr. 60-2419

nesulaukta savininkų prieštaravimų – šiame plote gali elgtis kaip nori. Pagal įstatymą, savininkas, kurio naudmenos be jo sutikimo priskirtos medžioklės plotams, gali net uždrausti medžioklę, jeigu medžioklės metu žemės ūkio pasėliams ar miškui daroma žala. Tai jis turįs raštu pranešti komisijai per įstatymo nustatytą terminą. O štai dėl medžioklės plotų dydžio Seimo „medžiotojai“ mūru stojo. Suprantama: jei bus priimtas prezidento siūlymas leisti steigti privačius iki 200 ha medžioklės ūkius, savininkai vėl susivienys ir „šiuolaikiniai feodalai“ neteks nemažos dalies pelningiausių, žvėrių turtingų miškų. Vargu ar pajėgūs susivienyti tiek savininkų, kurie valdytų ne mažiau kaip 1000 hektarų žemių ir miškų. Taigi, panorėjęs įsteigti medžioklės ūkį to negalėtų padaryti net didžiausias Lietuvos žemvaldys, nes pritrūktų bent poros šimtų hektarų.

Seimo nariai savo pozicijas gynė ir pasitelkdami kaimynų pavyzdį. Antai Latvijoje, Estijoje egzistuoja 3-5 tūkstančių hektarų medžioklės plotai. Pristatydamas Seime galutinį įstatymo projekto variantą, Aplinkos apsaugos komiteto vadovas, A.Macaitis diplomatiškai teigė, jog numatomas minimalus medžioklės plotas – tai medžioklės žinovų „konceptija“. „Šiandien turime žiūrėti į medžioklę ne kaip į mėsos šaltinį, o žiūrėti, kad gyvūnai būtų kartu ir saugomi“.

Seimo narys Bronius Bradauskas sugebėjo atremti ir aršiausių naujojo Medžioklės įstatymo kritikų pasiūlymą atsižvelgti į kitus kaimynus – tarkim, Vokietijoje vyrauja 170-300 ha medžioklės plotai, siūlydamas nelyginti vokiečių mentaliteto su Lietuvoje dabar nusistovėjusia tvarka.

Priimtas Seimo Medžioklės įstatymas neilgai trukus ir vėlei buvo taisomas. Nuo 2004 m. sausio 1 d. įsigaliojo sekantys Medžioklės įstatymo pakeitimai:

- 6 straipsnio 3 dalyje, 12 straipsnio 1 dalies 4 punkte ir 18 straipsnio 4 dalyje vietoj žodžių „Savivaldybės gamtos apsaugos fondo nuostatų“ buvo įrašyti žodžiai „Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymo“¹.

Tačiau tai buvo ne esminiai Medžioklės įstatymo pakeitimai ir neilgai trukus seimo narių grupė kreipėsi į Konstitucinę Teismą ištirti, kuriame galiausiai buvo atsakyta į dar 2002 m. Prezidento dekretu išreikštus nuogastavimus dėl, kad Medžioklės įstatymas įteisina galimybę

¹ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymo 6, 12 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios 2003, Nr. 61-2765

naudoti privačią žemę medžioklei be jos savininko sutikimo, kad įstatyme numatytas draudimas naudotis mažesniais negu 1000 ha medžioklės plotais nepagrįstai suvaržytų privačią medžioklės veiklos iniciatyvą bei padarytų realių nuostolių privačių medžioklės ūkių savininkų turtui, bei tai, kad įstatymas gali pažeisti piliečių konstitucinę teisę į privačią nuosavybę. Seimo narių grupė, kreipėsi į Konstitucinį Teismą prašydama išaiškinti:

1) ar Medžioklės įstatymo (Žin., 2002, Nr. 65-2634) *7 straipsnio 2 dalies* nuostata „Medžioti draudžiama <...> žemės sklypuose, esančiuose medžioklės plotuose, jeigu jų savininkai uždraudė medžioti juose šio Įstatymo 13 straipsnio 2 dalies nustatyta tvarka“, *13 straipsnio 2 dalies* nuostata „Privačios žemės sklypo savininkas, kurio žemė šio Įstatymo 8 straipsnyje nustatyta tvarka yra numatoma priskirti arba yra priskirta medžioklės plotų vienetui, turi teisę uždrausti medžioti jam priklausančioje žemėje, jeigu medžioklės metu žemės ūkio pasėliams arba miškui bus daroma žala“ ir *18 straipsnio 7 dalies* nuostata „Medžiojamųjų gyvūnų padaryta žala neatlyginama, jeigu ji padaryta žemės sklypuose, kuriuose jų savininkas šio Įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka uždraudė medžioti“ neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims;

2) ar Medžioklės įstatymo *8 straipsnio 1 dalies* nuostata „Medžioklės plotų vienetas turi apimti ne mažiau kaip 1000 ha vientisų medžioklės plotų, išskyrus atvejus, kai mažesni medžioklės plotų vienetai sudaromi Aplinkos ministerijos siūlymu mokslo ir mokymo tikslams arba kai tokie vienetai sudaromi Žemės ūkio ministerijos siūlymu žuvininkystės tvenkinių teritorijose“ neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai.

2005 m. gegužės 13 d. nutarimu Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Medžioklės įstatymo *7 straipsnio 2 dalies* nuostata „Medžioti draudžiama <...> žemės sklypuose, esančiuose medžioklės plotuose, jeigu jų savininkai uždraudė medžioti juose šio Įstatymo 13 straipsnio 2 dalies nustatyta tvarka“, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *13 straipsnio 2 dalies* nuostata „Privačios žemės sklypo savininkas, kurio žemė šio Įstatymo 8 straipsnyje nustatyta tvarka yra numatoma priskirti arba yra priskirta medžioklės plotų vienetui, turi teisę uždrausti medžioti jam priklausančioje žemėje, jeigu medžioklės metu žemės ūkio pasėliams arba miškui bus daroma žala“ - prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims. *18 straipsnio 7 dalies* nuostata „Medžiojamųjų gyvūnų padaryta žala neatlyginama, jeigu ji padaryta žemės sklypuose, kuriuose jų savininkas šio Įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka uždraudė medžioti“ - neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai¹. Taigi, Prezidento pastabos, nurodytos Seimui dar 2002 m., dekretu Nr. 1800, dalinai atitiko Konstitucinio Teismo išaiškinimą.

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005-05-13 nutarimas // www.lrkt.lt

Toliau šiame darbe detaliau panagrinėsiu kai kuriuos Medžioklės įstatymo aktualiausius ir dažnai, didžiausio visuomenės diskusijų ir dėmesio sulaukiančius, ypatumus.

1.2.1.1. nuosavybės teisė į medžiojamuosius gyvūnus ir jų išteklių naudojimo teisė

Medžiojamieji gyvūnai yra ribotos civilinės apyvartos objektai, kurie nuosavybės teise priklauso valstybei. Tačiau įstatymais yra apibrėžta, kada laisvėje gyvenantys laukiniai gyvūnai priklauso ne valstybei, o privatiems asmenims. „*Laisvėje esantys laukiniai gyvūnai, kurie laikantis šio Įstatymo bei kitų teisės aktų reikalavimų, buvo paimti iš buveinių, tampa juos iš buveinių paėmusio asmens nuosavybe*“¹, t.y. tie laukiniai gyvūnai, kurie buvo paimti ne medžioklės būdu. „*Laisvėje esantys medžiojamieji gyvūnai, kurie laikantis šio Įstatymo ir kitų teisės aktų buvo pagauti arba nušauti, tampa juos pagavusio ar nušovusio medžioklės plotų naudotojo nuosavybe, išskyrus medžioklės trofėjus, kurie nuosavybės teise priklauso medžiojamąjį gyvūną sumedžiojusiam asmeniui*“². Šiuo atveju yra aktualus medžioti teisės suteikimas, kuris kaip yra pagrindas teisei naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius suteikimui.

Leidimai naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išduodami Lietuvos Respublikos bei užsienio valstybių piliečiams, asmenims be pilietybės ir Lietuvos Respublikos juridiniams asmenims. Užsienio juridiniams asmenims leidimai naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu gali būti išduodami, jei Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys nustato šį reikalavimą, tačiau leidimo gavėjas turi atitikti šiuos reikalavimus:

- 1) per paskutinius 5 metus jam nebuvo panaikintas leidimas naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu;
- 2) turi Lietuvos Respublikoje išduotą medžiotojo bilietą, ne mažesnę kaip 5 metų nepertraukiamą medžiotojo stažą ir medžiotojo selekcininko kvalifikaciją (tik fiziniams asmenims) ir atitinka Medžioklės įstatyme numatytus reikalavimus;
- 3) nėra pažeidęs kitų Medžioklės įstatyme numatytų reikalavimų³.

¹ Laukinės gyvūnijos įstatymas // Valstybės žinios, 2001, Nr. 110-3988, 3 str. (aktuali redakcija)

² Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 3 straipsnis (aktuali redakcija)

³ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 10 straipsnio 1 dalis (aktuali redakcija)

Leidimu suteikiama teisė naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius tam tikrame medžioklės plotų vienetu ir nustatomos pagrindinės medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo, apsaugos ir gausinimo sąlygos, kurių privalo laikytis leidimo gavėjas, įskaitant ir privalomas vykdyti biotechnines, medžiojamųjų gyvūnų gausumo reguliavimo bei kitas priemones, būtinas išlaikyti gyvybingas medžiojamųjų gyvūnų populiacijas bei išvengti žymios šių gyvūnų daromos žalos žemės, miškų ir žuvininkystės ūkiams, kitiems žmogaus ūkinės veiklos objektams.¹

Leidimą naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius konkrečiame medžioklės plotų vienetu išduoda Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentai, Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka organizuodami leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išdavimo konkursą, išskyrus atvejus, kai:

- 1) Aplinkos ministerijos siūlymu leidimas naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išduodamas biologinio profilio mokslo ir mokymo įstaigoms, vykdančioms laukinės gyvūnijos, jos gyvenamosios aplinkos ir medžioklės mokslinius tyrimus, studentų, medžiotojų arba siekiančių jais tapti asmenų mokymą, arba miškų urėdijoms profesionaliai medžioklei plėtoti, medžioklės turizmui organizuoti bei specialioms medžiojamųjų gyvūnų populiacijų gausinimo priemonėms įgyvendinti;
- 2) Žemės ūkio ministerijos siūlymu leidimas naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išduodamas žuvininkystės tvenkinių naudotojams;
- 3) leidimas naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išduodamas medžioklės plotų naudotojams Medžioklės įstatymo nustatyta tvarka.²

Leidimas naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išduodamas tik vienam medžioklės plotų naudotojui ne trumpesniai kaip 10 metų laikotarpiui.³ Leidime nurodytos medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo, apsaugos ir gausinimo sąlygos yra patikslinamos kiekvieną kartą, kai yra parengiamas medžioklės plotų vieneto medžioklėtvarkos projektas, patvirtinamas medžioklės plotų vieneto ribų pakeitimo projektas arba įsteigiama nauja saugoma teritorija, kurioje medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo, apsaugos ir gausinimo sąlygos nustatomos kitokios nei iki tol buvę.⁴

¹ Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas "Dėl leidimų naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išdavimo tvarkos patvirtinimo" // 2002 09 30, Nr.512. 3 p.

² Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 10 straipsnis 2 dalis (aktuali redakcija)

³ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 10 straipsnis 3 dalis (aktuali redakcija)

⁴ Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas "Dėl leidimų naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išdavimo tvarkos patvirtinimo" // 2002 09 30, Nr. 512. 5 p.

Išduodamame leidime naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius tam tikrame medžioklės plotų vienetu turi būti nurodoma:

- 1) medžioklės plotų vienetas ir medžioklės plotų naudotojas, kuriam išduodamas leidimas;
- 2) sąlygos ir apribojimai dėl žemės, miško ir vandens telkinių naudojimo medžiojant, taikant biotechnines priemones, statant ir eksploatuojant medžioklės įrenginius;
- 3) leidimo galiojimo laikas, jo panaikinimo bei galiojimo pratęsimo sąlygos;
- 4) medžioklėtvarkos projektu nustatytos medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo sąlygos¹.

Išduodamo leidimo neatsiejamos dalys yra medžioklės plotų vieneto planas su pažymėtomis teritorijomis, kuriose leidžiama medžioti ir kuriose medžioklė yra uždrausta, žodinis medžioklės plotų vieneto ribų aprašymas ir priedas apie medžioklės plotų dydį bei pasiskirstymą pagal tinkamumą medžiojamiesiems gyvūnams gyventi ir veistis².

Pasibaigus leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu laikotarpiui, kuriam jis buvo išduotas, jeigu šio leidimo gavėjas tinkamai vykdė visas jame nustatytas sąlygas ir pasibaigus šio leidimo galiojimui per 2 mėnesius pateikė prašymą pratęsti jo galiojimo laiką, šis leidimas pratęsiamas³. Šiuo atveju leidimas pratęsiamas 10 metų.

Leidimo galiojimas gali būti 3 mėnesiams sustabdomas, jeigu medžioklės plotų naudotojas, kuriam buvo išduotas leidimas, ilgiau kaip per vieną mėnesį nuo žalos, padarytos medžiojamųjų gyvūnų žemės ūkio pasėliams ar miškui, dydžio apskaičiavimo dienos arba per kitą įsigaliojusiu teismo sprendimu nustatytą terminą neatlygina šios žalos.

Išduotas leidimas panaikinamas, jeigu medžioklės plotų naudotojas:

- 1) nesilaikė medžioklę reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų, šiurkščiai arba sistemingai juos pažeisdamas;
- 2) ilgiau kaip 6 mėnesius nemokėjo mokesčių už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą;
- 3) sistemingai nesilaikė leidime nurodytų medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo sąlygų;
- 4) ilgiau kaip 3 mėnesius nuo leidimo galiojimo sustabdymo dienos neatlygino medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos.⁴

Regiono departamento priimti sprendimai dėl leidimo išdavimo, galiojimo pratęsimo, sustabdymo ar išduoto leidimo panaikinimo gali būti skundžiami teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.⁵

¹ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 10 straipsnis 4 dalis (aktuali redakcija).

² Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas "Dėl leidimų naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išdavimo tvarkos patvirtinimo". 12 p.

³ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 10 straipsnis 5 dalis (aktuali redakcija)

⁴ Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas "Dėl leidimų naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išdavimo tvarkos patvirtinimo". 15 p.

⁵ Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas "Dėl leidimų naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu išdavimo tvarkos patvirtinimo" 18 p.

1.2.1.2. medžioklės plotų vienetai ir jų sudarymas

Siekiant užtikrinti racionalų medžiojamųjų gyvūnų populiacijų naudojimą, šiuos gyvūnus medžioti leidžiama tik asmenims, turintiems medžiotojo bilietą ar analogišką užsienio valstybės išduotą dokumentą bei kitus Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių nustatytus dokumentus.¹ Medžioti leidžiama tik vientisoje ne mažesnėje kaip 1000 ha teritorijoje, kurioje neuždrausta medžioti, išskyrus Medžioklės įstatyme nustatytus atvejus, kai medžiojamųjų gyvūnų išteklius leidžiama naudoti mažesnėje teritorijoje.²

Medžioklės plotų vienetai sudaromi ir jų ribos keičiamos vadovaujantis medžioklėtvarkos principais, užtikrinant racionalų medžiojamųjų gyvūnų populiacijų valdymą, tinkamą medžiojamųjų gyvūnų apsaugą ir tvarkingą bei saugų medžiojimą, taip pat kad būtų išvengta didesnės medžiojamųjų gyvūnų daromos žalos žmogaus ūkinės veiklos objektams. Medžioklės plotų vienetas turi apimti ne mažiau kaip 1000 ha vientisų medžioklės plotų, išskyrus atvejus, kai mažesni medžioklės plotų vienetai sudaromi Aplinkos ministerijos siūlymu mokslo ir mokymo tikslams arba kai tokie vienetai sudaromi Žemės ūkio ministerijos siūlymu žuvininkystės tvenkinių teritorijose. Medžioklės plotų vieneto vientisumo kriterijus ir reikalavimus medžioklės plotų vieneto riboms nustatyti tvirtina Aplinkos ministerija, vadovaudamasi šiais principais:

- 1) medžioklės plotų vieneto ribos turi eiti aiškiomis gamtinėmis arba dirbtinėmis ribomis, gerai matomomis vietovėje, tačiau negali būti nustatomos pamiške;
- 2) keliai, geležinkelių ruožai, elektros perdavimo linijos, natūralūs bei dirbtiniai vandens srautai ir kiti panašūs objektai, jeigu jų forma, dydis bei statiniai ar įrenginiai juose netrukdo organizuoti medžioklės, nesuardo medžioklės plotų vieneto vientisumo, tačiau negali būti laikomi išilgine jungtimi tarp atskirų nutolusių medžioklės plotų vieneto dalių.³

Medžioklės plotų vienetai sudaromi ir jų ribos keičiamos šiais atvejais:

- 1) kai jie sudaromi medžioklės plotuose, kuriuose pagal Medžioklės įstatymo reikalavimus nėra sudarytų medžioklės plotų vieneto arba kuriuos egzistuojančių medžioklės plotų naudotojai atsisakė naudoti;

¹ Lietuvos Respublikos Laukinės gyvūnijos įstatymas // Valstybės žinios, 2001, Nr. 110-3988, 13 str. 1 d. (aktuali redakcija)

² Lietuvos Respublikos Laukinės gyvūnijos įstatymas // Valstybės žinios, 2001, Nr. 110-3988, 13 str. 2 d. (aktuali redakcija)

³ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 1 dalis (aktuali redakcija)

- 2) egzistuojančius medžioklės plotų vienetus padalijant arba juos sujungiant, kai toks sudarymas atliekamas medžioklės plotų naudotojų susitarimu;
- 3) kai medžioklės plotų vieneto ribas arba teritorijas, kuriose leidžiama medžioti, būtina patikslinti, įsteigus pagal Saugomų teritorijų įstatymą naujas saugomas teritorijas arba pakeitus esamų saugomų teritorijų, kuriose medžioti draudžiama, ribas;
- 4) kai gaunamas atitinkamas medžioklėtvarkos projekto rengėjų siūlymas.¹

Medžioklės plotų vienėtų sudarymo ir jų ribų pakeitimo projektus kiekvienoje savivaldybėje rengia šios savivaldybės mero sudaryta komisija, susidedanti iš savivaldybės administracijos, aplinkos apsaugos, žemėtvarkos, valstybinių miškus prižiūrinčių institucijų, medžiotojų visuomeninių organizacijų, vienijančių medžiotojų klubus ir būrelius, žemės ir miško savininkų savivaldos organizacijų atstovų. Komisijos medžioklės plotų vienetais sudaryti bei jų riboms pakeisti nuostatus tvirtina Aplinkos ir Žemės ūkio ministerijos.²

Medžioklės įstatymas numato tokius medžioklės plotų vieneto sudarymo ar jo ribų pakeitimo etapus:

- 1) pasiūlymo medžioklės plotų vienetais sudaryti ar jo riboms pakeisti pateikimas;
- 2) teisinės informacijos surinkimas ir grafinių bei ekologinių duomenų apie siūlomą sudaryti arba pakeisti medžioklės plotų vienetais parengimas;
- 3) informacijos apie parengtą preliminarų medžioklės plotų vieneto sudarymo ar jo ribų pakeitimo projektą paskelbimas šalies bei vietinėje spaudoje;
- 4) medžioklės plotų vieneto sudarymo ar jo ribų pakeitimo projekto tvirtinimas.³

Pasiūlymus medžioklės plotų vienetais sudaryti ar jų riboms pakeisti kiekvienos savivaldybės mero sudarytai komisijai teikia:

- 1) Aplinkos ministerija arba jos įgaliotos institucijos – dėl mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienėtų ir profesionalios medžioklės plotų vienėtų bei dėl bendrojo naudojimo medžioklės plotų vienėtų, jeigu yra gautas atitinkamas medžioklėtvarkos projekto rengėjų siūlymas;

¹ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 2 dalis (aktuali redakcija)

² Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 3 dalis (aktuali redakcija)

³ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 4 dalis (aktuali redakcija)

- 2) Žemės ūkio ministerija arba jos įgaliotos institucijos – dėl medžioklės plotų vienetų žuvininkystės tvenkinių teritorijoje;
- 3) fiziniai ir juridiniai asmenys – dėl bendrojo naudojimo medžioklės plotų vienetų.¹

Medžioklės plotų vienetai taip pat gali būti sudaromi ir jų ribos keičiamos minėtos komisijos iniciatyva.²

Profesionalios medžioklės plotų vienetai bei mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetai sudaromi teritorijose, kuriose valstybinė žemė sudaro daugiau kaip 50 procentų, ir kitose teritorijose, būtinosiose keliams tikslams įgyvendinti medžioklėtvarkos požiūriu.³

Žuvininkystės tvenkiniams, kuriuose medžioklė plėtojama ribotai, priskiriami pramoniniai žuvininkystės tvenkiniai, kurių teritorijų sąrašą bei plotus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, taip pat kiti žuvininkystės tvenkiniai, kurių vientisas plotas ne mažesnis kaip 150 ha. Šiose teritorijose Žemės ūkio ministerijos siūlymu gali būti sudaromi specialūs medžioklės plotų vienetai, kuriuose žuvininkystės tvenkinių naudotojai Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių nustatyta tvarka reguliuoja žuvilesių paukščių gausą ir medžioja smulkiuosius medžiojamuosius gyvūnus.⁴

Savivaldybės mero sudaryta komisija, parengusi preliminarų medžioklės plotų vieneto sudarymo arba jo ribų pakeitimo projektą, paskelbia apie tai šalies bei vietinėje spaudoje ir nurodo 1 mėnesio terminą, per kurį Medžioklės įstatyme numatyti asmenys atitinkamos savivaldybės komisijai raštu gali pateikti reikalavimus, o kiti suinteresuoti fiziniai ar juridiniai asmenys – siūlymus dėl medžioklės plotų vieneto sudarymo ar jo ribų pakeitimo projekto. Tokie rašytiniai siūlymai ir reikalavimai pateikiami komisijai tiesiogiai arba per seniūnijas, kuriose yra siūlymus ir reikalavimus pateikiantys asmenims priklausantys žemės sklypai. Pasikeitus žemės sklypo savininkui, toks pareiškimas gali būti pateikiamas per seniūniją, kurioje yra šis žemės sklypas, per 1 mėnesį po nuosavybės teisės įregistravimo Nekilnojamojo turto registre. Privačius žemės sklypus, kuriuose medžioklė draudžiama remiantis tuo, kad medžioklės metu žemės ūkio pasėliams arba miškui bus daroma žala, iki šiuos reikalavimus nustatančių asmenų nurodyto termino, komisija pažymi medžioklės plotų vieneto plane. Mokesčiai už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą medžioklės plotų vienetuose mažinami proporcingai tokių teritorijų dydžiui, tačiau šių apribojimų nustatymas nesuardo medžioklės plotų vienetų vientisumo.⁵

¹ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 5 dalis (aktuali redakcija)

² Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 6 dalis (aktuali redakcija)

³ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 7 dalis (aktuali redakcija)

⁴ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 8 dalis (aktuali redakcija)

⁵ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 9 dalis (aktuali redakcija)

Pasibaigus minėtam terminui, komisija medžioklės plotų vienetams sudaryti bei jų riboms pakeisti, išnagrinėjusi gautus reikalavimus ar siūlymus, priima sprendimą, ar tikslinga atsižvelgti į gautus siūlymus, prireikus koreguoja medžioklės plotų vieneto sudarymo ar ribų pakeitimo projektą, ir per 1 mėnesį šį projektą pateikia tvirtinti atitinkamos apskrities viršininkui. Neatsiejamos tvirtinamo medžioklės plotų vieneto sudarymo arba jo ribų pakeitimo projekto dalys yra medžioklės plotų vieneto planas su pažymėtomis teritorijomis, kuriose leidžiama medžioti ir kuriose medžioklė yra uždrausta, bei priedas apie medžioklės plotų dydį bei pasiskirstymą pagal tinkamumą medžiojamiesiems gyvūnams gyventi ir veistis.¹

Medžioklės plotų vienetų, siūlomų sudaryti daugiau kaip vienos savivaldybės teritorijoje, sudarymo projektai rengiami kartu su kitų savivaldybių atitinkamomis komisijomis. Jeigu medžioklės plotų vieneto ribos peržengia vienos apskrities ribas, tokio medžioklės plotų vieneto sudarymo projektas turi būti patvirtintas ir tose apskrityse, į kurių teritoriją jis įsiterpia.²

Visiems aukščiau aprašyta tvarka sudarytiems medžioklės plotų vienetams ne rečiau kaip kas 10 metų turi būti parengiami medžioklėtvarkos projektai, kurių rengimą organizuoja Aplinkos ministerija ir kuriuose, atlikus medžioklės plotų bioekologinių sąlygų bei jų pokyčių tyrimą, nustatoma:

- 1) pagrindinės medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimo sąlygos (didžiausias ir mažiausias leistinas medžiojamųjų gyvūnų gausumas, privalomos įgyvendinti biotechninės priemonės bei kitos sąlygos, būtinos išlaikyti gyvybingas medžiojamųjų gyvūnų populiacijas bei išvengti didelės šių gyvūnų daromos žalos žemės, miškų ir žuvininkystės ūkiams, kitiems žmogaus ūkinės veiklos objektams);
- 2) siūlymai pakeisti medžioklės plotų vienetų ribas, jeigu tai yra būtina siekiant užtikrinti racionalų medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą bei atsižvelgiant į įvykusius teritorijos naudojimo pokyčius;
- 3) patikslinti už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą mokėtini mokesčiai, atsižvelgiant į medžioklės plotų bioekologinių savybių pasikeitimą.³

Medžioklės plotų dydžio klausimas, sukėlęs itin daug diskusijų ir prieštarų vertinimų, galiausiai yra išspręstas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2005-05-13 nutarimu išaiškino, kad Medžioklės įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatos „*Medžioklės plotų vienetas*

¹ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 10 dalis (aktuali redakcija).

² Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 8 str. 11 dalis (aktuali redakcija).

³ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 9 str. 1 ir 2 dalys (aktuali redakcija)

turi apimti ne mažiau kaip 1000 ha vientisų medžioklės plotų, išskyrus atvejus, kai mažesni medžioklės plotų vienetai sudaromi Aplinkos ministerijos siūlymu mokslo ir mokymo tikslams arba kai tokie vienetai sudaromi Žemės ūkio ministerijos siūlymu žuvininkystės tvenkinių teritorijose“ neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai. Medžioklė – tai ūkinės veiklos rūšis arba sudedamoji asmens platesnės ūkinės veiklos dalis. Siekdama užtikrinti viešąjį interesą – laukinių gyvūnų (jų išteklių) apsaugą ir racionalų naudojimą, atkūrimą ir gausinimą, valstybė, reguliuodama medžioklę kaip ūkinę veiklą, gali įstatymu nustatyti specifines ūkinės veiklos sąlygas, įskaitant ir medžioklės plotų dydžius; jie nustatomi atsižvelgiant į medžiojamųjų laukinių gyvūnų išteklių dydį bei jų gausos reguliavimo poreikį. Tai darant turi būti laikomasi konstitucinio proporcingumo principo ir neturi būti paneigtos privačių žemės sklypų, miškų, vandens telkinių savininkų nuosavybės teisės, jų ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva. Todėl sprendžiant, ar tai, kad Medžioklės įstatymo 8 straipsnyje 1 dalies nuostata „Medžioklės plotų vienetas turi apimti ne mažiau kaip 1000 ha vientisų medžioklės plotų“ Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai neprieštarauja tuo aspektu, kad joje nustatytas minimalus medžioklės ploto vieneto dydis yra būtent 1000 ha, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad nėra pakankamai teisinių argumentų, kurie pagrįstų, jog jis neatitinka medžiojamųjų laukinių gyvūnų išteklių dydžio bei jų gausos reguliavimo poreikio ir dėl to turėtų būti kitoks.

Taip pat aptariamoje Konstitucinio Teismo byloje buvo nagrinėtas dar vienas, ne mažiau aktualus klausimas, susijęs su medžioklės plotų sudarimu, o tiksliau tai – savininko teisė uždrausti medžioti jam priklausančiame žemės sklype, esančiame medžioklės plotuose, kai atitinkamas medžioklės plotų vienetas dar tik formuojamas. Minėtą teisę savininkas gali įgyvendinti tik Medžioklės įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nustatytais pagrindais ir tik laikydamasis šio įstatymo 8 straipsnio 9 ir 10 dalyse nustatytos tvarkos. Svarbu tai, kad Medžioklės įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje numatytas vienintelis pagrindas, kuriam esant savininkas gali įgyvendinti šią savo teisę – **jeigu medžioklės metu žemės ūkio pasėliams arba miškui bus daroma žala**. Ne mažiau svarbu tai, kad pagal Medžioklės įstatymo 8 straipsnio 10 dalį sprendimą, ar atsižvelgti į žemės sklypo savininko reikalavimus ir formuojant atitinkamą medžioklės plotų vieneta uždrausti medžioti šiam savininkui priklausančiame žemės sklype, esančiame medžioklės plotuose, priima Medžioklės įstatyme numatyta komisija - savivaldybės mero sudaryta komisija, taigi ir tais atvejais, kai žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, savininkas nesutinka, kad jo žemės sklype būtų medžiojama, šį savo nesutikimą grindžia žalos žemės ūkio pasėliams arba miškui grėsme, komisija gali nepaisyti savininko reikalavimų ir be jo sutikimo nuspręsti, kad tame žemės sklype bus medžiojama. Taip sudaromos prielaidos atsirasti ir tokioms teisinėms situacijoms, kai prieš privačios žemės, miško, vandens telkinio savininko

valią tam tikra komisija už jį nusprendžia, kad jam nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype, miške, vandens telkinyje bus medžiojama.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad tokiu teisiniu reguliavimu yra įsiterpiama į privačios žemės, miškų, vandens telkinių savininko teisę spręsti, ar jam privačios nuosavybės teise priklausančiame žemės, miškai, vandens telkiniai gali būti naudojami medžiojimui, taigi yra nepagrįstai suvaržomos privačios žemės, miškų, vandens telkinių savininkų nuosavybės teisės, taip pažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalis.

Konstitucinio Teismo nutarime analizuota, ar Medžioklės įstatymo 8 straipsnio 9 dalyje nustatyta tvarka, kurios laikantis savininkas yra informuojamas, kad jam priklausančiame žemės sklype yra numatoma priskirti medžioklės plotų vienetui, ir yra nustatomas laikas (1 mėnuo), per kurį savininkas Medžioklės įstatyme numatyta komisijai gali pateikti reikalavimus, susijusius su jam priklausančio žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, naudojimu medžiojimui, įskaitant reikalavimą uždrausti medžioti tame žemės sklype, nesudaro prielaidų atsirasti ir tokioms teisinėms situacijoms, kai žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, savininkas nėra nežino apie formuojamą medžioklės plotų vienetą, vadinasi, ir negali pasinaudoti jam pagal Medžioklės įstatymą priklausančia teise pateikti Medžioklės įstatyme numatyta komisijai reikalavimus, susijusius su jam priklausančio žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, naudojimu medžiojimui, įskaitant reikalavimą uždrausti medžioti tame žemės sklype.

Taigi Medžioklės įstatymo 8 straipsnio 9 dalyje nustatytas toks savininko informavimo apie tai, kad jam priklausančiame žemės sklype yra numatoma priskirti medžioklės plotų vienetui, būdas ir toks terminas, per kurį savininkas Medžioklės įstatyme numatyta komisijai gali pateikti reikalavimus, susijusius su jam priklausančio žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, naudojimu medžiojimui, įskaitant reikalavimą uždrausti medžioti tame žemės sklype, kad savininkas gali atsidurti tokioje situacijoje, kai jam pagal Medžioklės įstatymą priklausančiame teisė pateikti Medžioklės įstatyme numatyta komisijai reikalavimus, susijusius su jam priklausančio žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, naudojimu medžiojimui, įskaitant reikalavimą uždrausti medžioti tame žemės sklype, negali būti įgyvendinta. Tokiu teisiniu reguliavimu taipogi yra įsiterpiama į privačios žemės, miškų, vandens telkinių savininko teisę spręsti, ar jam privačios nuosavybės teise priklausančiame žemės, miškai, vandens telkiniai gali būti naudojami medžiojimui, taigi yra nepagrįstai suvaržomos privačios žemės, miškų, vandens telkinių savininkų nuosavybės teisės ir pažeidžiamos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalys.

Analogiška situacija susiklosto kai asmuo, iš kito savininko įsigijęs nuosavybėn žemės sklypą, jau įtrauktą į tam tikrą sudarytą ir patvirtintą medžioklės plotų vienetą, pagal Medžioklės įstatymą turi teisę uždrausti tame sklype medžioti, bet ją gali įgyvendinti tik šio įstatymo 13

straipsnio 2 dalyje nustatyto pagrindu, tik per tam tikrą terminą (per 1 mėnesį nuo nuosavybės teisės įregistravimo Nekilnojamojo turto registre), be to, sprendimą, ar patenkinti naujojo savininko reikalavimą uždrausti medžioti jam priklausančiame žemės sklype, ar ne, priima ne pats savininkas, o Medžioklės įstatyme numatyta komisija. Ir šiuo atveju Konstitucinis Teismas konstatavo, kad tokiu teisiniu reguliavimu yra įsiterpiama į minėto asmens teisę spręsti, ar jam privačios nuosavybės teise priklausanti žemė, miškai, vandens telkiniai gali būti naudojami medžiojimui. Taigi tokiu teisiniu reguliavimu yra nepagrįstai suvaržomos privačios žemės, miškų, vandens telkinių savininkų nuosavybės teisės ir yra pažeidžiamos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos nuosavybės apsaugos nuostatos.

Dėl Medžioklės įstatymo nuostatos, kad žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, savininkas neturi teisės po to, kai atitinkamas medžioklės plotų vienetas yra sudarytas, uždrausti medžioti jam priklausančiame ir į tą medžioklės plotų vienetą jau įtrauktame žemės sklype. Medžioklės įstatyme nustatyta, kad tokią teisę turi tik minėtas naujasis savininkas, taipogi konstatuota, kad privačios žemės, miškų, vandens telkinių savininkų nuosavybės teisės taip pat yra nepagrįstai suvaržomos.

1.3.2. Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės:

1.3.2.1. teisės medžioti suteikimas

„Medžiotojas – fizinis asmuo, turintis Lietuvos Respublikoje išduotą medžiotojo bilietą arba užsienio šalyse išduotą analogišką dokumentą, pripažįstamą Lietuvos Respublikoje“¹

Aštuoniolikos metu sulaukęs asmuo gali įgyti teisę medžioti tik jam įvykdžius šiuos Medžioklės taisyklių reikalavimus:

1. Asmuo, neturintis aukštojo biologinio išsilavinimo ar specialaus medžioklės kurso išklausymo pažymėjimo, privalo baigti medžiotojų mokymo kursus.

2. Baigęs medžiotojų mokymo kursus asmuo apskrities teisės medžioti suteikimo ir panaikinimo komisijai turi pristatyti pažymas iš atitinkamų institucijų (policijos komisariato, aplinkos apsaugos departamento rajono agentūros, sveikatos priežiūros įstaigų), įrodančias, jog jis nepriklauso toms kategorijoms asmenų, kuriems teisė medžioti nesuteikiama. Asmenų, kuriems teisė medžioti nesuteikiama, sąrašas pateikiamas Medžioklės Lietuvos Respublikos

¹ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 2 straipsnis (aktuali redakcija)

teritorijoje nuostatuose. Teisė medžioti nesuteikiama ir medžiotojo bilietas neišduodamas:

1. asmenims, esantiems sveikatos priežiūros įstaigų įskaitoje dėl alkoholizmo, narkomanijos ar psichinės ligos;
2. asmenims, teistiems už tyčinius nusikaltimus, kurių teistumas neišnykęs arba nepanaikintas;
3. asmenims, atliekantiems bausmę;
4. asmenims, metų laikotarpiu padariusiems administracinį teisės pažeidimą, susijusį su medžioklės ir žūklės taisyklių nesilaikymu, arba administracinį teisės pažeidimą, kuriuo kėsiniama į nuosavybę, viešąją ir nustatytąją valdymo tvarką;
5. asmenims, neturintiems nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje;
6. kitais Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytais atvejais¹.

Asmuo, baigęs medžiotojų kursus ir laiku pristatęs minėti komisijai reikiamus dokumentus, laiko medžioklės egzaminą. Asmeniui, kuris sėkmingai išlaikė praktinę bei teorinę medžioklės egzamino dalį, apskrities viršininkas išduoda aplinkos ministro patvirtintos formos medžiotojo bilietą, kuris turi būti pratęsiamas kiekvienais metais. Medžioklės metu kartu su kitais dokumentais privaloma turėti galiojantį medžioklės bilietą.

Panašiai teisės medžioti suteikimas reglamentuojamas ir kitose Europos Sąjungos valstybėse. Tiesa, daugelyje valstybių nustatyta, kad norint gauti leidimą medžioti privalu išlaikyti teorinį egzaminą, kuris susideda iš tokių dalių kaip - medžioklės teisinis reglamentavimas, medžioklės administravimas, medžiojamųjų paukščių ir žvėrių biologija, medžioklės valdymas, medžioklės būdai, bei geros medžioklės tradicijos. Kaikuriuose valstybėse be teorinio egzamino privalu išlaikyti ir praktinį egzaminą kaip kad šaunamojo ginklo naudojimo, šaudymo, bei pirmosios pagalbos suteikimo testus. Tokie praktiniai egzaminai numatyti Vengrijos ir Latvijos teisės aktuose, reglamentuojančiuose leidimų medžioti suteikimo tvarką.²

Kiti medžioklės metu privalomi turėti dokumentai, sutinkamai su Medžioklės taisyklių 16 punktu, yra:

- a) medžioklės lapas, kuris yra leidimas jame nurodytam asmeniui medžioti arba medžioklės vadovui organizuoti medžioklę;

¹ Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje nuostatai // Valstybės žinios, 2000, Nr. 32-905, 14 punktą (aktuali redakcija)

² http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/hungary_en.pdf,
http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/latvia_en.pdf

b) leidimas laikyti ir nešioti ginklus (medžioklinį šautuvą, lanką, arbaletą – priklausomai nuo to, koku ginklu yra medžiojama), kurių išdavimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas¹;

c) medžiojant briedžius, tauruosius elnius, danielius, stirnas, šernus ir barsukus, būtina turėti atskirus leidimus (licencijas) šiems medžiojamiems gyvūnams sumedžioti².

Medžiojimas be reikiamų leidimų yra medžioklės taisyklių pažeidimas, kuris užtraukia administracinę atsakomybę.

1.3.2.2. medžioklės įrankiai, priemonės, būdai ir su medžiokle susijusi draudžiama veikla

Pagal Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 9 punktą, medžioti galima naudojantis įvairiais įrankiais: medžiokliniais šautuvais, lankais, arbaletais. Medžioklės metu galima naudoti tinklus, graibštus bei įvairius spąstus gyvūnams gaudyti. Taisyklės numato visą eilę medžioklės priemonių: iškamšos, profiliai, natūralus masalas, vėliavėlės, peiliai, įvairūs stebėjimo prietaisai, šviestuvai, transporto priemonės. Leidžiama medžioti su medžiokliniais šunimis (būtinai grynaveisliais), žirgais bei plėšriaisiais paukščiais. Taisyklės taip pat reglamentuoja medžioklės būdus. Lietuvos Respublikoje galima medžioti:

- varant – dar vadinama „Su varovais“ – kai žvėris ir paukščius link medžiotojų, stovinčių linijoje bei jos flanguose ir ties žvėrių takais arba esančių tam skirtuose bokšteliuose, gena varovai su medžiokliniais šunimis arba be jų.

- su šunimis, sulaikančiais šernus – kai vieni medžiotojai stovi linijoje arba ties žvėrių takais, kiti su šunimis, mokačiais sulaikyti šernus, varo žvėris. Leidžiama varyti ne daugiau kaip trims medžiotojams. J šunų sustabdytus šernus turi teisę šauti varyme dalyvaujantis medžiotojas, turintis žodinį medžioklės vadovo leidimą tą daryti, gerai žinantis kitų medžiotojų bei varovų buvimo vietą ir užtikrinantis jų saugumą.

- su urviniais šunimis – urvuose lapės, mangutus, barsukus, bebrus (po medžioklės būtina sutvarkyti prakastą urvą), taip pat su šunimis, gaudančiais mangutus, lapės, kiškius.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Medžioklės metu leidžiama naudoti tik kilmės dokumentus turinčius medžioklinių veislių šunis. Medžioklinius šunis ir plėšriuosius paukščius tam tikram medžioklės būdai parengti arba lauko bandymus, varžybas medžioklės plotuose natūraliomis sąlygomis vykdyti leidžiama tik leidžiamu šiais būdais medžioti terminu. Šiems renginiams

¹ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios, 1999, Nr. 55-1768.

² Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės// Valstybės žinios, 2000, Nr. 53-1540, 24 punktas.

medžioklės plotuose organizuoti privaloma turėti visus medžioklei būtinus dokumentus. Kitais atvejais medžioklės plotuose šunys vedžijami tik su pavadėliu.

Tuo tarpu Vengrijos teisės aktuose itin detalai reglamentuojama medžioklinių šunų ir jų naudojimą medžioklėje. Pavyzdžiui, spanielių ir retriverių veislės šunys gali būti naudojami medžiodant auksinius fazanus, kurapką, kiškius bei vandens paukščius. Kraujasekiai naudojami sekant sužeistus didžiuosius medžiojamuosius žvėris, o terjerai ir taksų veislės šunys naudojami netik kaip urviniai medžioklei tinkantys šunys, bet ir medžiodant pavyzdžiui šernus¹.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministro 2002 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 11 buvo numatyta, kad laikinai laikotarpyje iki 2002 m. vasario 1 d., medžiodant šiuo būdu, draudžiama naudotis medžiokliniais šunimis, išskyrus kraujasekius, sužeistų žvėrių paieškai². Kadangi pagal Medžioklės taisyklės šiuo būdu medžiojamuosius gyvūnus (išskyrus suaugusius elninių žvėrių patinus) galima medžioti nuo spalio 1 d. iki vasario 1 d., šį būdą Lietuvoje bus vėl galima naudoti nuo š.m. spalio 1 dienos;

- tykojant, t.y. laukiant medžiojamuosius gyvūnus medžioklės bokštelyje, slėptuvėje, valtyje ar kitoje specialiai įrengtoje priedangoje;

- sėlinant, t.y. prisėlinant prie medžiojamojo gyvūno, medžiokliniam šuniui jį sustabdžius, ar priviliojant gyvūną viliokliu;

- grandine, kuomet linija sustoję medžiotojai eina atviru lauku;

- katilu, kai medžiotojai, apsupę tam tikrą lauko plotą, eina į centrą;

- su plėšriaisiais paukščiais - kai smulkioji fauna gaudoma pasitelkus specialiai apmokyta plėšrųjų paukštį (Medžioklėje su plėšriaisiais paukščiais leidžiama naudoti tik legaliai įsigytus arba nelaisvėje išaugintus plėšriuosius paukščius. Leidimus plėšriųjų paukščių sugavimui, nelaisvėje veisiamų, ar legaliai iš užsienio šalių įvežtų plėšriųjų paukščių laikymui išduoda Aplinkos ministerija);

- gaudant spąstais, gaudyklėmis - kai gyvūnai gaudyklėmis gaudomi gyvi ir nesužeisti arba plėšrieji žvėrys (išskyrus vilką), bebrai ir ondatros gaudomi spąstais, kurie pagal jų naudojimo sąlygas atitinka selektyvaus gaudymo principą ir garantuoja staigią pagauto gyvūno žūtį;

- gaudant už galūnės sulaikančiais spąstais - kai tokio tipo spąstai naudojami tik gaudant bebrus³.

¹ http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/hungary_en.pdf

² Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministro 2002 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. 11 // Valstybės žinios, 2002, Nr. 5-192

³ Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės// Valstybės žinios, 2000, Nr. 53-1540, 10 punktas

„gyvūnų galūnes suspaudžiantys spąstai“ – tai įtaisas, suprojektuotas taip, kad gyvūnas sulaikomas arba sugaunamas spaustuvais, kurie glaudžiai suveržia vieną arba kelias gyvūno galūnes, ir jis negali jų iš tų spąstų ištraukti“¹. Atsižvelgiant į 1979 m. rugsėjo mėn. 19 d. Berno konvencija dėl Europos laukinės gyvūnijos ir gamtinės aplinkos apsaugos, kurią Sprendimu 82/72/EEB sudarė Europos ekonominė bendrija, siekiant išsaugoti nykstančių laukinės faunos rūšių apsaugos būklę, remiantis humanišku laukinių gyvūnų gaudymo būdų tobulinimo tyrimais, siekiant tinkamai apsaugoti laukinių gyvūnų rūšis 1991 m. lapkričio 4 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas draudžiantis Bendrijoje naudoti spąstus, kuriais suspaudžiamos gyvūnų galūnės, ir įvežti į Bendriją tam tikrų rūšių laukinių gyvūnų, kilusių šalyse, kur jie gaudomi minėtais spąstais arba kitais tarptautinių humaniško gyvūnų gaudymo reikalavimų neatitinkančiais būdais, kailius, odas ir iš jų pagamintas prekes (EEB) Nr. 3254/91. Pagal minėtą reglamentą gyvūnų galūnes suspaudžiančių spąstų naudojimas Bendrijoje uždraudžiamas ne vėliau kaip iki 1995 m. sausio 1 d.²

Atskirai aptartina selekcinė kanopinių žvėrių medžioklė. Pagrindinis selekcinės medžioklės tikslas – išlaikyti ir pagerinti kanopinių žvėrių kokybę. Selekcinės medžioklės metu pirmiausia medžiojami ligoti, traumuoti, nusenę, silpnai fiziškai išsivystę žvėrys bei patinai su nenormaliais arba silpnais ragais. Ypač didelis dėmesys kreipiamas į patinų atranką. Pagal kokybę ir reikšmę medžioklės ūkiui patinai skirstomi į perspektyvius ir medžiotinus. Medžiotini patinai savo ruožtu dar skiriami į selekcinčius (atrankinius) ir elitinius (normaliai išsivystę trofėjinės bandos žvėrys).

Perspektyvūs patinai, tai nepasiekę trofėjinės brandos žvėrys, kurie savo amžiaus grupėje turi vidutinius arba didesnius už vidutinius kūno masę ir ragus arba iltis (briedžiai iki 7, taurieji elniai iki 9, stirninai iki 5, danieliai iki 7, muflonai ir šernai iki 6 metų amžiaus).

Medžiotini patinai, tai silpnai fiziškai besivysiantys, trofėjinės brandos (nepriklausomai nuo jų kokybės) bei nusenę žvėrys.

Selekciniai patinai. Atsiliekantys savo amžiaus grupėje nuo vidutinio lygio kūno masė arba turintys silpnai išsivysčiusius bei nenormalius ragus (iltis) žvėrys. Nevertingi trofėjinės brandos žvėrys (8 – 10 m. amžiaus briedžiai, kurių ragų masė mažesnė kaip 6 kg, 10 – 12 m. taurieji elniai, kurių ragų masė mažesnė kaip 5 kg, 6 – 7 m. stirninai, kurių ragų masė mažesnė kaip 300 g, 8 – 10 m. danieliai, kurių ragų masė mažesnė kaip 2 kg., 7 – 8 m. muflonai, kurių

¹ Tarybos reglamentas EEB Nr. 3254/91 //

http://ec.europa.eu/environment/nature/nature_conservation/focus_wild_birds/factsheet/index_en.htm

² Tarybos reglamentas EEB Nr. 3254/91. 2 straipsnis //

http://ec.europa.eu/environment/nature/nature_conservation/focus_wild_birds/factsheet/index_en.htm

ragai vertinami mažiau kaip 185 balais ir 7 – 8 m. šernai, kurių iltys vertinamos mažiau kaip 110 balų. Nusenę žvėrys (briedžiai ir danieliai nuo 11 m., taurieji elniai nuo 13 m., stirninai nuo 8 m., muflonai ir šernai nuo 9 m. amžiaus). Ligoti ir traumuoti žvėrys.

Elitiniai patinai. Normaliai fiziškai išsivystę trofėjinės brandos žvėrys (8 – 10 m. amžiaus briedžiai, kurių ragų masė 6 ir daugiau kg, 10 – 12 m. taurieji elniai, kurių ragų masė 5 ir daugiau kg, 6 – 7 m. stirninai, kurių ragų masė 300 g. ir daugiau, 8 – 10 m. danieliai, kurių ragų masė 2 kg ir daugiau, 7 – 8 m. muflonai, kurių ragai vertintini 185 ir daugiau balų ir 7 – 8 m. šernai, kurių iltys vertinamos 110 ir daugiau balų).

Selekcinės medžioklės metu labai svarbu nustatyti gyvo žvėries amžių ir įvertinti jo selekcinis požymius. Selekcinius patinus reikia stengtis išmedžioti prieš rują, kad jie savo blogų savybių neperduotų palikuonims. Elitiniai žvėrys, atvirksčiai, medžiojami po rujos.

Sumedžiotų žvėrių ragai turi būti tinkamai paruošti ir kartu su apatinio žandikaulio dešiniąja puse (amžiaus nustatymui) pateikiami kasmetinėms medžioklės trofėjų apžiūroms, kuriose nustatoma sumedžiotų žvėries kategorija.

Aptariant leidžiamus medžioklės būdus taip pat yra svarbu aptarti kokia veikla susijusi su medžiokle yra draudžiama. Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėse (toliau tekste – Taisyklės) yra numatyta netik kokie medžioklės būdai yra draudžiami, bet taip pat yra įvardinta kokie medžioklės įrankiai yra draudžiami, kaip pavyzdžiui - *medžioti visų rūšių koviniais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, savigynai skirtais ginklais, neįregistruotais medžiokliniais šautuvais, medžioti su medžiokliniu šautuvu, arbaletu ar lanku, neturint su savimi galiojančio leidimo laikyti ir nešiotis medžioklinį šautuvą, arbaletą ar lanką, medžioti nemedžioklinių veislių šunimis, taip pat medžiokliniais šunimis, neturint su savimi šių šunų kilmės dokumentų ar jų kopijų* (Taisyklių 44.6 punktas), *medžioti automatiniais (šaudančiais serijomis) ir pusiau automatiniais šaunamaisiais ginklais, kurių apkaboje telpa daugiau nei 2 šoviniai (pusiau automatinis šautuvus, į kurių apkabas telpa daugiau kaip 2 šoviniai, leidžiama naudoti medžioklės metu, jeigu į jų apkabas įtaisyti ribotuvai, neleidžiantys panaudoti daugiau kaip 2 šovinius)* (Taisyklių 44.8 punktas), *gaudyti gyvūnus gaudyklėmis, negalinčiomis užtikrinti nesužeisto gyvūno pagavimo, arba spąstais, kurie neatitinka selektyvaus gaudymo principo arba negarantuoja staigios pagauto gyvūno žūtis (išskyrus 9.1.5 p. nurodytus įrankius ir 10.9 p. nurodytą medžioklės būdą); naudoti savišaudžius įrenginius* (Taisyklių 44.13 ir 14 punktai).

Taisyklėse atskirai reglamentuojama išskiriant kokius gyvūnus ar paukščius kokiais medžioklės būdais ar įrankiais yra draudžiama medžioti. Kaip antai, Taisyklių 44.9. punkte numatyta, kad draudžiama *šaudyti briedžius ir elnius visų dydžių šratais bei grankulkėmis, o 44.10. punkte - šaudyti briedžius, elnius ir suaugusius šernus graižtvinių šautuvų šoviniais, kurių kulkos energija 100 metrų atstumu yra mažesnė kaip 3 000 džaulių, taip pat danielius, muflonus,*

antramečius ir šiūmečius šernus - graižtvinių šautuvų šoviniai, kurių kulkos energija 100 metrų atstumu yra mažesnė kaip 2 500 džaulių, o stirnas - graižtvinių šautuvų šoviniai, kurių kulkos energija 100 metrų atstumu yra mažesnė kaip 1 500 džaulių, taip pat iš lygiavamzdžių šautuvų šaudyti visus kanopinius žvėris, esant didesniai kaip 45 metrai atstumui ir kt.

Kitose Europos Sąjungos valstybėse taip pat reguliuojama kokius ginklus, o taip pat ir medžioklės būdus galima naudoti medžiojant. Pavyzdžiui, Norvegijoje įprastomis sąlygomis galima medžioti naudojant graižtvinius šautuvus arba bedūmio parako pripildytus šratinius šautuvus. Pistoletai, revolveriai, pusiau automatiniai ir automatiniai, bei kariniai ginklai draudžiami naudoti medžioklėje¹. Kitose valstybėse tiesiog reguliuojama kokio kalibro šaunamieji ginklai gali būti naudojami. Pavyzdžiui, Suomijoje yra leidžiama naudoti šaunamuosius ginklus, kurių kalibras nuo 10-36, tiesa, taip pat nurodoma, kokius gyvūnus ir kokio kalibro šaunamaisiais ginklais galima medžioti².

1.3.2.3. medžioklės dokumentai

Vadovaujantis Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėmis asmenys dalyvaujantys medžioklėje, medžioklės metu privalo su savimi turėti sekančius dokumentus :

- galiojantį medžiotojo bilietą;
- galiojantį medžioklės lapą;
- galiojantį leidimą laikyti ir nešioti medžioklinį šautuvą, arbaletą, lanką, jeigu medžiojama su šaunamuoju ginklu, arbaletu ar lanku;
- licenzijas medžiojamiesiems gyvūnams medžioti, jeigu medžiojami gyvūnai, kurių medžioklė yra licenzijuojama;
- medžioklinio šuns kilmės liudijimą ar jo kopiją, jeigu medžiojama su medžiokliniu šunimi.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad asmenys aukščiau minėtus dokumentus privalo turėti medžioklės metu. Medžiojimas - laukinės gyvūnijos išteklių naudojimo rūšis, kai siekiama panaudoti laisvėje gyvenančių medžiojamųjų gyvūnų išteklius šiuos gyvūnus sekant, tykojant, persekiojant, šaudant arba gaudant.² Pavyzdžiui, net ir buvimas medžioklės plotuose su į įdėklą neįdėtais šautuvais, nepriklausoma nuo to kokiu tikslu yra naudojamas šaunamasis ginklas (pramogaujant, prišaudant ir pan.), neturint teisingai užpildytų medžioklės dokumentų, yra Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių pažeidimas, pagal kurį asmuo gali būti

¹ http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/norway_en.pdf

² http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/finland_en.pdf

traukiamas administracinė atsakomybė. Lietuvos Vyriausias administracinis teismas yra išaiškinęs, kad veiklai susijusiai su medžiokle, keliami tokie patys reikalavimai, kaip ir reikalavimai medžioklės veiklai. Buvimas medžioklės plotuose su šaunamaisiais ginklais, jų prišaudymas yra su medžiokle susijusi veikla, taigi ir tokiu atveju privalu turėti visus dokumentus įvardintus Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėse³.

Užsieniečiai medžiojantys Lietuvos Respublikoje taip pat privalo turėti visus Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėse nustatytus privalomus turėti dokumentus, bet ir atitinkamus užsienio šalyse išduotus analogiškus medžiotojo bilietui dokumentus, kurie turi būti pripažinti Lietuvos Respublikoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka⁴.

Analogiškai sprendžiamas užsieniečių medžiojimas kitose Europos Sąjungos valstybėse. Štai Suomijoje užsienietis turi teisę medžioti jeigu turi galiojantį jo valstybės išduotą medžiotojo bilietą, antraip jis privalo pagal Suomijoje nustatytą tvarką laikyti egzaminą, kurį sėkmingai išlaikius yra suteikiama teisė medžioti. Medžiojant Latvijos Respublikoje užsienio pilietis taip pat privalo medžioklės metu su savimi turėti netik asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, bet ir savo valstybės išduotą galiojantį dokumentą suteikiantį asmeniui teisę medžioti, o taip pat privalu turėti ir dokumentą, kad asmeniui yra suteikta teisė naudoti šaunamąjį ginklą, o taip pat privalu turėti ir Latvijos Respublikos išduotą laikiną leidimą medžioti Latvijos Respublikoje. Vengrijoje, be leidimo medžioti reikalingi ir kiti dokumentai, tokie kaip sutartis dėl medžioklės Vengrijos Respublikoje arba kvietimas medžioti Vengrijoje, o taip pat galiojantis leidimas naudoti šaunamąjį ginklą, bet ir galiojantį medžiotojo draudimą, kuris reikalingas atlyginti medžioklės metu padarytą žalą⁵. Apibendrinant darytina išvada, kad laukinės gyvūnijos apsaugos tikslais yra svarbu kontroliuoti ar medžiojantys asmenys turi teisę užsiimti šia veikla, nes medžioklė yra speciali ir ypatinga veikla, kuria užsiimti notintys asmenys, privalo įgyti specialias žinias netik apie laukinę gyvūniją, bet ir apie medžioklės veiklą reglamentuojančius teisės aktus, medžioklės administravimą, bei racionalų medžiojamųjų gyvūnų panaudojimą.

¹ Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės // Valstybės žinios, 2000, Nr. 53-1540, 16 punktas.

² Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 2 str. 9 dalis (aktuali redakcija)

³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁹ (62)-369/2007// www.lvat.lt

⁴ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2634, 14 str. 7 ir 8 d. (aktuali redakcija)

⁵ http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/finland_en.pdf , http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/poland_en.pdf , http://www.face-europe.org/huntingineurope/nationalsections_en/hungary_en.pdf

2. Praktiniai medžioklės teisinio reguliavimo aspektai

Praktiniai medžioklės aspektus tikslinga analizuoti per aplinkosauginių teisės aktų, o tiksliau medžioklės taisyklių pažeidimų analizės prizmę, kadangi niekas geriau negali atskleisti kokie egzistuoja nesureguliuoti, tačiau medžioklės veiklai svarbūs teisės aktai. Pavyzdžiui, Medžioklės Lietuvos Respublikoje taisyklėse yra detalios reglamentuota kokie dokumentai privalomi yra turėti asmenims esantiems medžioklės plotuose (*Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje 16 punktas : Medžioklės metu privaloma turėti šiuos dokumentus:*

16.1. galiojantį medžiotojo bilieta;

16.2. galiojantį medžioklės lapą;

16.3. galiojantį leidimą laikyti ir nešioti medžioklinį šautuvą, arbaletą, lanką, jeigu medžiojama su šaunamuoju ginklu, arbaletu, lanku;

16.4. licencijas medžiojamiesiems gyvūnams medžioti, jeigu medžiojami gyvūnai, kurių medžioklė yra licencijuota;

16.5. medžioklinio šuns kilmės liudijimą ar jo kopiją, jeigu medžiojama su medžiokliniu šunimi.), tačiau susklosčius situacijai, kai asmuo, esantis medžioklės plotuose neatlieka veiksmų, kurie Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatyme yra apibrėžti kaip medžiojimas (*Medžiojimas – laukinės gyvūnijos išteklių naudojimo rūšis, kai siekiama panaudoti laisvėje gyvenančių medžiojamųjų gyvūnų išteklius šiuos gyvūnus sekant, tykojant, persekiojant, šaudant arba gaudant.*), tačiau traukiamas administracinė atsakomybė už medžioklės taisyklių pažeidimą. Tokioje ir panašiose situacijose gelbsti teismai, kurie nagrinėdami aplinkosauginius teisės pažeidimus, įskaitant ir medžioklės taisyklių pažeidimus, išaiškina teisės aktus, dalinai užpildydami teisės aktuose esančias spragas. Atsižvelgiant į tai, kad nepriklausomai nuo to, kad už medžioklės taisyklių pažeidimus Lietuvos Respublikos teisės norminiai aktai numato baudžiamąją, materialinę, administracinę ir drausminę atsakomybę, visgi daugiausiai yra taikoma atsakomybės rūšis – administracinė atsakomybė.

Taigi, šioje darbo dalyje bus analizuojama medžioklės taisyklių pažeidimų bendra charakteristika, bei atsakomybės už medžioklės taisyklių pažeidimus teisinio reguliavimo perspektyvos.

2. 1. Medžioklės taisyklių pažeidimų sudėties bendra charakteristika

Pradedant analizuoti medžioklės taisyklių pažeidimų sudėties elementus, būtina aptarti esminius tiek administracinės atsakomybės, tiek administracinio teisės pažeidimo sudėties bendrus aspektus. Ši analizė padės geriau atskleisti administracinės atsakomybės už medžioklės taisyklių pažeidimų turinį.

Administracinė atsakomybė asmeniui atsiranda nuo to momento, kai jis padaro administracinį teisės pažeidimą.¹ Administracinio teisės pažeidimo sąvoka apibrėžta Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 9 straipsnyje: “administraciniu teisės pažeidimu (nusižengimu) laikomas priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo kėsinamasi į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, piliečių teises ir laisves, į nustatytą valdymo tvarką, už kurią įstatymai numato administracinę atsakomybę.” Administracinių teisės pažeidimų kodekse apibrėžta administracinio teisės pažeidimo sąvoka suponuoja šiuos požymius: veikos pavojingumą, žalingumą visuomenei, priešingumą teisei, kaltumą, baudžiamumą.

Visi šie požymiai būdingi ne tik administraciniam teisės pažeidimui, bet ir teisės pažeidimui apskritai. Veikos pavojingumas reiškia, kad neteisėta veika kėsinamasi į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, kitas Administracinių teisės pažeidimų kodekso saugomas vertybes. Veikos pavojingumą, žalingumą lemia padarytos žalos pobūdis ir dydis, kiti objektyvieji ir subjektyvieji požymiai. Priešingumas teisei reiškia, kad pavojingą, žalingą visuomenei veiką draudžia Administracinių teisės pažeidimų kodekso normos, pavyzdžiui: žiaurus elgesys su gyvūnais yra ne tik amoralus elgesys, bet ir administracinis teisės pažeidimas, numatytas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 90 straipsnyje. Kaltė - tai neigiamas pažeidėjo požiūris į teisės reguliuojamus ir saugomus visuomeninius santykius. Administraciniu teisės pažeidimu laikomas tik kaltas veikimas ar neveikimas. Baudžiamumo požymis reiškia, kad už administracinius teisės pažeidimus taikomos Administracinių teisės pažeidimų kodekse numatytos administracinės atsakomybės priemonės.

Juridinė administracinio teisės pažeidimo, kaip ir kitų teisės rūšių pažeidimų, sudėties analizė, turi labai svarbią ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę. Ji glaudžiai susijusi su “teisės normų taikymu, todėl padeda teisingai, tinkamai juridiskai kvalifikuoti teisės pažeidimus, užtikrinti organų ir pareigūnų, taikančių kaltiems asmenims administracines nuobaudas, veiklos teisėtumą ir šiaip užkirsti kelią nepagrįstam, neteisėtam asmenų patraukimui administracinėn

¹ Популярный юридический энциклопедический словарь. – Москва: Большая Российская энциклопедия, 2000. С. 20.;

atsakomybėn.”¹ Baudžiamosios teisės moksle nusikaltimo sudėtis išnagrinėta pakankamai išsamiai, tuo tarpu administracinio teisės pažeidimo analizei (kaip ir administracinei teisei apskritai), skirta nepakankamai dėmesio. Dėmesio stoką administracinio teisės pažeidimo sudėties nagrinėjimui patvirtina ir negausi šiuo klausimu specialioji literatūra, klaidos kvalifikuojant pažeidimus, administracinių teismų praktika nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas.

Bet koks teisės pažeidimas yra organinė žmogaus veikos (veikimo ar neveikimo) išorinio pasireiškimo ir jo sąmonės santykio vienybė, tos veikos objektas, jos išorinio pasireiškimo formos (būdai), subjektas ir jo psichinis santykis su padaryta veika. Žmogaus mintys, nuotaikos, įsitikinimai, pažiūros, kad ir kaip būtų neigiamai vertinami ideologijos ir moralės požiūriu, bet kol jie išoriškai nerealizuojami, negali būti laikomi teisės pažeidimais. Todėl administraciniam teisės pažeidimui, kaip ir kitiems teisės pažeidimams, būdingi šie keturi objektyvieji ir subjektyvieji požymiai, jo sudėties elementai:

- a) objektas;
- b) objektyvioji pusė;
- c) subjektas;
- d) subjektyvioji pusė.²

Šie keturi pagrindiniai elementai tarpusavyje organiškai susiję. Jeigu nėra bent vieno iš jų, negali būti administracinio teisės pažeidimo sudėties ir negali atsirasti administracinė atsakomybė. Taigi, administracinio teisės pažeidimo sudėtis suprantama, kaip veikos juridinių požymių, tam tikrų elementų visuma, pasireiškianti priešingumu teisei ir žalingumu, pavojingumu visuomenei. Administracinio teisės pažeidimo sudėtis yra būtinas pagrindas juridiskai kvalifikuoti veiką kaip administracinę teisės pažeidimą ir šios veikos atlikėją patraukti administracinę atsakomybėn.

Administracinė atsakomybė už medžioklės taisyklių pažeidimus numatyta Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso septintame skirsnyje “Administraciniai teisės pažeidimai aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, gamtos, istorijos ir kultūros paminklų apsaugos srityje”. Šiame skirsnyje yra daugiau nei 70 sudėčių, reglamentuojančių administracinę atsakomybę už įvairius ekologinius teisės pažeidimus. Šiame skirsnyje yra reglamentuota medžioklės taisyklių pažeidimai, kuris yra nagrinėjamas šiame darbe.

¹ Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 36.;

² Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 36.; J.Dubauskas. Administracinės teisės pagrindai. Mokymo priemonė. – Vilnius: 1986. P. 23.; P.Čiočys. Teisės pagrindai. – Vilnius: Kolpingo kolegija “Interverslas”, 1999. P. 46 – 49.; A.Vaišvila. Teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 346.; Д.Н.Бахрах. Административное право. – Москва: Бек, 1993. С. 219.; С.А. Авакьян. Конституционное право. – Москва: Норма, 2001. С. 555.;

Atlikus medžioklės taisyklių pažeidimo sudėties analizę, galima teigti, kad šiuo administraciniu teisės pažeidimu aplinkos apsaugos srityje kėsiamasi į gamtos išteklių nuosavybės teisę, aplinkos apsaugos reikalavimus ir gamtos išteklių naudojimo tvarką.

Aptariamų pažeidimų objektyviajai pusei būdingi tiek aktyvūs, tiek pasyvūs veiksmai. Kai kurie pažeidimai gali būti padaromi tik neveikimu, pavyzdžiui, pareigos aplinkai saugoti nevykdymas,¹ tačiau dauguma pažeidimų padaromi veikimu – medžiojimas uždraustu laiku, arba uždraustose vietose, arba uždraustų medžioti gyvūnų, arba uždraustais įrankiais ar būdais. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse yra ir materialių, ir formalių ekologinių teisės pažeidimų sudėčių. Teisinėje literatūroje² formaliomis administracinio teisės pažeidimo sudėtimis vadinamos tokios sudėtytys, kurių objektyviają pusę sudaro tik pati veika nepriklausomai nuo padarinių, kuriuos ši veika sukelia išoriniame (materialiajame) pasaulyje. Pažeidimai laikomi baigtais nuo konkrečių veikų padarymo momento, o padariniai yra už šių pažeidimų sudėčių ribų. Pavyzdžiui, tokiais pažeidimais gali būti: valstybės gamtos išteklių registrų ir kadastrų nuostatų pažeidimas,⁵ privalomojo nurodymo neįvykdymas⁶ ir pan.. Taikant administracinę atsakomybę už formalius teisės pažeidimus, pakanka nustatyti faktą, kad asmuo padarė teisės draudžiamą veiką. Tačiau kai kuriose ekologinių pažeidimų sudėtyse, kaip būtinas jų požymis, nurodomi padariniai. Tokios administracinių teisės pažeidimų sudėtytys teisinėje literatūroje⁷ vadinamos materialiosiomis, pavyzdžiui: savavališkas medžių ir krūmų kirtimas, naikinimas arba žalojimas privačiuose miškuose,⁸ savavališkas miško želdinių ir jaunuolyno naikinimas arba žalojimas⁹ ir pan.. Šiuo atveju objektyviajai pusei būdingi tam tikri žalingi padariniai – dėl tokios veikos žala padaroma aplinkai (sunaikinama, sužalojama augalija, o

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 86 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

² Formali teisės pažeidimo (nusikaltimo, nusizengimo) sudėtis iš esmės analogiškai apibrėžiama ir administracinės, ir baudžiamosios teisės moksle: Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 48.; A.Marcijonas, Br.Sudavičius. Ekologinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1996. P. 254.; A.Abramavičius, A.Čepas, A.Drakšienė, J.Nocius, V.Pavilonis, J.Prapiestis, G.Švedas.Baudžiamoji teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 156.; Д.Н.Бахрах. Административное право. – Москва: Бек, 1993. С. 214.; V.Piesliakas. Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. – Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, 1996. P. 45.;

⁵ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁷ straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

⁶ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51¹⁴ straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

⁷ Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 47; A.Marcijonas, Br.Sudavičius. Ekologinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1996. P. 254.; A.Abramavičius, A.Čepas, A.Drakšienė, J.Nocius, V.Pavilonis, J.Prapiestis, G.Švedas.Baudžiamoji teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 156.; V.Piesliakas. Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. – Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, 1996. P. 44.; Д.Н.Бахрах. Административное право. – Москва: Бек, 1993. С. 214.;

⁸ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 62¹ straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

⁹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 63 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

buvusi padėtis gali būti atkurta tik per ilgą laiką), neatsiradus šiems padariniams, veika gali nebūti pripažįstama administraciniu teisės pažeidimu.

Medžioklės taisyklių pažeidimų kvalifikavimą apsunkina tai, kad Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso ypatingosios dalies septintame skirsnyje dauguma teisės normų, teisės teorijoje vadinamų blanketinėmis.¹ Įstatymų leidėjas, konstruodamas medžioklės taisyklių teisės pažeidimų sudėtį, aprašo tik bendriausius pažeidimo požymius. Šie požymiai yra detalizuojami kituose teisės aktuose (Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas, Laukinės gyvūnijos įstatymas, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas “Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo” patvirtintos taisyklės ir daugelis kitų teisės aktų). Todėl norint teisingai pritaikyti teisės normas, reglamentuojančias administracinę atsakomybę už medžioklės taisyklių teisės pažeidimus, minimalių teisinių žinių nepakanka. Beje, ši aplinkybė yra dažna administracinių teisės pažeidimų nutarimų, už ekologinius teisės pažeidimus, naikinimo administraciniuose teismuose, priežastis. Pateiktini keli nurodytą aplinkybę patvirtinantys pavyzdžiai:

- 1) administracinėje byloje Nr. N¹⁶ -1761/2007., pagal V.G. apeliacinį skundą, nustatyta, jog asmuo, patrauktas administracinėn atsakomybėn 2006 m. kovo 29 dienos Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamento Skuodo rajono aplinkos apsaugos agentūros pareigūno nutarimu, administracinėn atsakomybėn pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 85 straipsnio 5 dalį už tai, kad V. G. kartu su A.K. Laumių botaniniame zoologiniame draustinyje naudojamų medžioklės plotų teritorijoje prie žvėrių šėryklos įrengė medžiojamųjų gyvūnų tykojimui skirtą medžioklės bokštelį be žemės (miško) savininko A.R. sutikimo. Klaipėdos apygardos teismas konstatavo, kad ATPK 85 straipsnio 5 dalies normos dispozicija yra blanketinė, duodanti nuorodą į kitus norminius teisės aktus, reguliuojančius medžioklę, bei medžioklės taisyklės ir, aiškindamas Medžioklės įstatymą, paaiškino, kad nors tiesiogiai įstatyme nenurodyta, tačiau žemės sklypo savininko sutikimas ar valdytojo leidimas dėl biotechninių priemonių taikymo ir stacionarių medžioklės įrenginių statymo bei eksploatavimo turi būti duotas raštu. Teismo nuomone, vėlesnis sutikimas veikos kvalifikavimui neturi. Lietuvos Vyriausias administracinis eismas Klaipėdos apygardos administracinio teismo nutartį panaikino, aiškindamas, kad pagal ATPK 85 str. 5 d. atsakomybė galima už Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėse nustatytą reikalavimų nevykdymą. Kadangi Medžioklės įstatymo 12 str. 2 d. 3 p. yra ginamos žemės savininkų teisės, kurios nereglamentuoja pačios medžioklės tvarkos ar medžiojimo

¹ A.Vaišvila. Teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 217

metu reikalaujamų elgesio taisyklių, V.G. veikoje nėra ATPK 85 str. 5 d. numatyto pažeidimo sudėties (objektyviosios pusės) ir todėl pirmos instancijos teismo sprendimas naikintinas, administracinė byla nutrauktina.

2) administracinėje byloje Nr. II – 853/2002 m., pagal R.Ambriulaičio skundą, nustatyta, jog asmuo, patrauktas administracinėn atsakomybėn R.Ambriulaitis 2002 m. spalio 8 dienos Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamento operatyvinio vyresniojo inspektoriaus nutarimu buvo nubaustas pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 86 straipsnio 1 dalį pinigine bauda už tai, kad 2002 metų rugsėjo 29 dieną Nemuno deltos regioninio parko patalpose (valčių garaže – elinge), Šilutės rajone, Rusnėje, rastos nelegaliai nušautos ir išdarinėsios penkios stirnos, jų patekimas į minėtas patalpas nenustatytas. Nagrinėdamas šią administracinę bylą, be kitų nustatytų pažeidimų, teismas konstatavo, kad Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 86 straipsnio pažeidimo sudėtis yra blanketinė, todėl reikia nustatyti ir nutarime nurodyti konkrečius pažeidimus, numatytus teisės aktuose (įstatyme, nutarime, taisyklėse, tvarkoje ar pan.). Administracinio teisės pažeidimo nutarimas aptariamoje byloje buvo panaikintas, byla gražinta institucijai nagrinėti iš naujo.

Taigi, iš aptartųjų bylų, matyti, jog medžioklės taisyklių pažeidimų kvalifikavimą iš tiesų apsunkina normų, nustatančių administracinę atsakomybę už medžioklės taisyklių pažeidimus, painumas, teisės aktų gausa.

Atsižvelgiant į pateiktus duomenis, konstatuotina, kad minimalių teisinių žinių nepakanka, norint tinkamai kvalifikuoti padarytą teisės pažeidimą. Visiems pareigūnams, taikantiems administracinę atsakomybę už medžioklės taisyklių pažeidimus, būtina gilinti teisinės žinias tiek praktiniais, tiek teoriniais klausimais.

2.2. Administracinių medžioklės taisyklių pažeidimų objektas

Pradedant kiekvieno administracinio medžioklės taisyklių pažeidimo sudėties elemento analizę, pažymėtina, jog medžioklės taisyklių pažeidimų nėra daug.

Teisės teorijoje išskiriami:

- bendrasis administracinio teisės pažeidimo objektas;
- rūšinis arba specialus administracinio teisės pažeidimo objektas;
- tiesioginis administracinio teisės pažeidimo objektas.

Teisės pažeidimo objektas – tai teisės normų saugomos vertybės, į kurias neteisėtai kėsiamasi.¹

¹ A.Vaišvila. Teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 346

Bendrasis administracinio teisės pažeidimo objektas yra bendras visiems administraciniams teisės pažeidimams, tai yra tie visuomeniniai santykiai, kurie saugomi administracinės teisės sankcijomis. Viena iš bendrojo administracinio teisės pažeidimo objekto paskirčių – atskirti, ar veika yra administracinis teisės pažeidimas, ar ne.

Rūšinis (specialus) administracinio teisės pažeidimo objektas – tai vienos rūšies, panašaus pobūdžio visuomeniniai santykiai, kuriuos gina administracinės teisės sankcijos. Būtent pagal rūšinį objektą yra sudaryta Administracinių teisės pažeidimų kodekso ypatingoji dalis, be to, iš esmės tai yra vienintelis administracinių teisės pažeidimų sisteminimo kriterijus.

Visais administraciniais ekologiniais teisės pažeidimais kėsiamasi į gamtos išteklių nuosavybės teisę, aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo tvarką. Taigi, rūšinis administracinių ekologinių teisės pažeidimų objektas nurodytas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso septintojo skirsnio pavadinimo turinyje: aplinkos apsaugos reikalavimai ir gamtos išteklių naudojimo tvarka. Aplinkos apsaugos sąvoka pateikta Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 1 straipsnio 2 punkte: „Aplinkos apsauga – aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio ir kitokio neigiamo poveikio ar pasekmių, atsirandančių įgyvendinant planus ir programas, vykdančią ūkinę veiklą ar naudojant gamtos išteklius.“ To paties įstatymo 1 straipsnio 3 punkte apibrėžta ir gamtos išteklių sąvoka: „Gamtos ištekliai - gyvosios ar negyvosios gamtos elementai, kuriuos žmogus naudoja arba gali naudoti savo poreikiams.“

Tiesioginis administracinio teisės pažeidimo objektas yra ta vertybė, į kurią kėsiamasi konkrečiu teisės pažeidimu, konkrečia veika. Tai būtinas kiekvieno konkretaus administracinio teisės pažeidimo sudėties elementas

Analizuojant administracinius medžioklės taisyklių nusižengimus, kuriais kėsiamasi į gamtos išteklių nuosavybės teisę, galima teigti, kad šios grupės administracinių teisės pažeidimų rūšinis objektas – gamtos išteklių nuosavybės teisės, o tiksliau medžiojamieji gyvūnai, kurie pagal Medžioklės įstatymo nuostatas yra „laukiniai gyvūnai, kurie Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėse yra priskirti medžiojamiesiems dėl visuomeniniais ir asmeniniais tikslais grindžiamos vertės ir atsižvelgiant į šalies medžioklės kultūros tradicijas. Medžiojamieji gyvūnai yra ribotos civilinės apyvartos objektai.“ Prie medžioklės taisyklių pažeidimų priskirtini tokie pažeidimai kaip: medžiojimas, pažeidžiant medžioklės taisykles, arba žalos gyvūnijai padarymas, o taip pat pareigos aplinkai saugoti nevykdymas¹. Tiesioginis administracinio teisės pažeidimo objektas yra konkreti vertybė, į kurią kėsiamasi neteisėta veika. Taigi, medžioklės taisyklių pažeidimo sudėties tiesioginis objektas, pagal suformuluotą

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 86 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).

teisės normą - tai laukinės gyvūnijos, medžiojamųjų gyvūnų nuosavybės teisės, o patys medžiojamieji gyvūnai – šio administracinio teisės pažeidimo sudėties dalykas. Administracinio teisės pažeidimo dalyku dažniausiai laikomi fiziniai, išorinio pasaulio daiktai, kuriems darydamas poveikį pažeidėjas kėsinaisi į tam tikrus visuomeninius santykius.¹

Apibendrinant, pažymėtina, kad praktiniu požiūriu administracinių medžioklės taisyklių pažeidimų objektas yra svarbus taikant teisinės atsakomybės normas už administracinius ekologinius teisės pažeidimus. Iš esmės, Administracinių teisės pažeidimų kodekso normos leidžia suvokti, kad bet kuriuo administraciniu ekologiniu teisės pažeidimu kėsinama ne tik į konkrečią teisės normos saugomą vertybę, bet ir į visos valstybės ekologinę politiką, aplinkos būklę, racionalų ir efektyvų gamtos išteklių naudojimą. Todėl institucijos, kontroliuojančios šiuos visuomeninius santykius ir taikančios administracinę atsakomybę už ekologinius teisės pažeidimus, turėtų skirti maksimalų dėmesį administracinių ekologinių teisės pažeidimų išaiškinimui ir kelio jiems užkirtimui.

2.3. Administracinių ekologinių teisės pažeidimų objektyvioji pusė

Kitas būtinas administracinio teisės pažeidimo sudėties elementas – objektyvioji pusė, t.y. veikos, pažeidžiančios aplinkos apsaugos reikalavimus ar gamtos išteklių tinkamą naudojimą, objektyvieji požymiai. Teisės pažeidimo objektyvioji pusė parodo, kaip, kokiais konkrečiais veiksmais, būdais ir kokiomis aplinkybėmis padaromas konkretus teisės pažeidimas.²

Teisinėje literatūroje išskiriami šie administracinio teisės pažeidimo objektyviosios pusės požymiai:

- teisei priešinga veika (veikimas ar neveikimas);
- žalingi padariniai;
- priežastinis ryšys tarp veikos ir jos padarinių;
- veikos padarymo būdas, vieta, laikas, priemonės.³

¹ Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 40.;

² Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 44.; P.Čiočys. Teisės pagrindai. – Vilnius: Kolpingo kolegija "Interverslas", 1999. P. 48.;

³ Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 44.; Д.Н.Бахрах. Административное право. – Москва: Бек, 1993. С. 220 – 221.; A.Marcijonas, Br.Sudavičius. Ekologinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1996. P. 253 - 254.; A.Vaišvila. Teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 346.; Iš esmės analogiškai objektyviosios pusės požymiai apibrėžiami ir baudžiamojoje teisėje: A.Abramavičius, A.Čepas, A.Drakšienė, J.Nocius, V.Pavilonis, J.Prapiestis, G.Švedas.Baudžiamoji teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 170.;

Iš visų šių administracinio teisės pažeidimo sudėties objektyviosios pusės požymių, būtinas konkrečios pažeidimo sudėties požymis yra veika. Kiti požymiai gali būti ir nenumatyti konkrečioje administracinio teisės pažeidimo sudėtyje, nors dauguma požymių, be abejo, yra būdingi visiems administraciniams teisės pažeidimams.

Administracinių ekologinių pažeidimų objektyviajai pusei būdingi tiek aktyvūs, tiek pasyvūs veiksmai. Kai kurie pažeidimai gali būti padaromi tik neveikimu, pavyzdžiui, pareigos aplinkai saugoti nevykdymas¹. Tačiau medžioklės taisyklių pažeidimai padaromi veikimu. Tiesa, Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso ypatingosios dalies septintame skirsnyje yra ir tokių pažeidimų, kurie gali būti padaromi ir veikimu, ir neveikimu, pavyzdžiui, specialiųjų žemės, miško, vandens telkinio naudojimo sąlygų neįrašymas (neveikimas) arba neteisingas įrašymas (veikimas) į žemės, miško, vandens telkinio nuosavybės dokumentus,² ekologinės informacijos nuslėpimas, nepateikimas arba iškraipymas³ ir pan. Teisės teorijoje tokios veikos vadinamos sudėtinėmis veikomis, susidedančiomis iš keleto alternatyvių veiksmų. Tai reiškia, jog atsakomybė už padarytą pažeidimą gali iškilti atlikus bent vieną, iš kelių, normos dispozicijoje nurodytų alternatyvių veiksmų.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse yra ir materialių, ir formalių ekologinių teisės pažeidimų sudėčių. Formalių administracinių teisės pažeidimų sudėčių objektyviają pusę sudaro tik pati veika nepriklausomai nuo to, ar ji sukelia neigiamų padarinių išoriniame (materialiajame) pasaulyje. Pažeidimai laikomi baigtais nuo konkrečių veikų padarymo momento, o padariniai yra už šių pažeidimų sudėčių ribų. Taikant administracinę atsakomybę už formalius administracinius ekologinius teisės pažeidimus, pakanka nustatyti faktą, kad asmuo padarė teisės draudžiamą veiką. Materialioms pažeidimų sudėtimis būdingi tam tikri žalingi padariniai. Dėl tokios veikos, žala padaroma aplinkai. Neatsiradus šiems padariniams, veika gali nebūti pripažįstama administraciniu teisės pažeidimu. Kai žalingi padariniai yra būtinas administracinio teisės pažeidimo objektyviosios pusės požymis, turi būti ir kitas požymis – priežastinis ryšys tarp padarytos veikos ir atsiradusių padarinių. Jeigu tokio ryšio nėra, negali būti teisės pažeidimo sudėties, o tuo pačiu ir administracinės atsakomybės, pavyzdžiui: Administracinių teisės pažeidimų kodekso 85 straipsnio 2 dalyje numatyta atsakomybė už medžioklės taisyklių pažeisimą, kuriuo padaryta žala gyvūnijai. Kvalifikuoti veiką pagal šią straipsnio dalį galima tik tuomet, kai: pažeidžiamos

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 86 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51¹³ straipsnio 2 dalis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁸ straipsnio 2 dalis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

medžioklės taisyklės ir dėl šios veikos atsiranda žalingi padariniai – padaroma žala gyvūnijai. Kvalifikuojantis veikos požymis (atsakomybę griežtinantis) – pakartotiniai veiksmai, *tokie pat veiksmai padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio antroje dalyje numatytus pažeidimus* (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 85 straipsnio 3 dalis).

Veikos padarymo būdas, vieta, laikas, priemonės. Situacija yra aiškiausia, kuomet šie požymiai aprašomi teisės normos dispozicijoje, tačiau administracinių ekologinių teisės pažeidimų ypatumas yra tas, kad daugelis, įskaitant medžioklės taisyklių pažeidimus, Administracinių teisės pažeidimų kodekso normų, reglamentuojančių administracinę atsakomybę už ekologinius teisės pažeidimus, yra blanketinės, todėl norint tiksliai apibrėžti visus objektyviosios pusės požymius, būtina žinoti visus teisės aktus, reglamentuojančius aptariamus visuomeninius santykius, pavyzdžiui:

- 1) Administracinių teisės pažeidimų kodekso 86 straipsnio numatyta atsakomybė už teisės aktuose nustatytų gamtos išteklių naudojimo ar aplinkos apsaugos reikalavimų pažeidimus, atsiradusius dėl pareigūno, kuris nesiėmė priemonių jiems išvengti, kaltės. Ši teisės norma yra blanketinė, todėl norint nustatyti objektyviosios pusės požymius, būtina analizuoti teisės aktus, kurie detalai reglamentuoja pareigūnų teises ir pareigas, vykdant gamtos išteklių ir aplinkos apsaugos priežiūrą.
- 2) Administracinių teisės pažeidimų kodekso 85 straipsnio 1 dalyje numatyta atsakomybė už Medžioklės taisyklių pažeidimą. Ši norma taip pat blanketinė, todėl norint nustatyti objektyviuosius požymius, būtina analizuoti Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisykles. Atsižvelgiant į šias taisykles, aptariama veika objektyviai gali pasireikšti: buvimu medžioklės plotuose su medžioklės įrankiais, neturint teisės medžioti; medžiojimu (gyvūnų tykojimas, sekimas, persekiojimas, gaudymas, šaudymas) svetimuose medžioklės plotuose, ar neturint žymos medžiotojo biliete apie saugaus elgesio medžioklėje žinių patikrinimo rezultatus ir pan..

Administracinio ekologinio teisės pažeidimo objektyviosios pusės požymiai turi įtakos pažeidimų tinkamam kvalifikavimui. Dažnai būtent objektyviosios pusės požymiai apsprendžia, ar iš viso yra padarytas administracinis ekologinis teisės pažeidimas, pavyzdžiui: medžioklė tam tikrais įrankiais – vienu atveju tai gali būti pažeidimas (visų rūšių koviniais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, savigynai skirtais ginklais, neįregistruotais medžiokliniais šautuvais, medžioti medžiokliniu šautuvu, arbaletu ar lanku, neturint su savimi galiojančio leidimo laikyti ir nešiotis medžioklinį šautuvą, arbaletą ar lanką ir kt.), kitu atveju pažeidimo gali nebūti (medžioklinius lygiavamzdžius, graižtvinius ir kombinuotus šautuvus su optiniais taikikliais ar be jų kt.), medžioklė tam tikru laiku ar tam tikroje vietoje taip pat vienu atveju gali būti pažeidimas, kitu - pažeidimo gali ir nebūti ir pan..

Kvalifikuojant veikas, būtina žinoti teisės normų dispozicijoje vartojamas sąvokas, konkrečius teisės aktus (taisykles, tvarkas, nuostatus), reglamentuojančius konkrečius visuomeninius santykius, kaip pasireiškė veika – veikimu ar neveikimu ir pan.. Tik įvertinus visus šiuos aspektus, galima spręsti ar buvo padarytas teisės pažeidimas ir, jei taip, tinkamai jį kvalifikuoti bei taikyti konkrečią teisės normą, nustatančią administracinę atsakomybę už ekologinį teisės pažeidimą.

2.4. Medžioklės taisyklių pažeidimų subjektas

Teisės pažeidimo subjektas – tai asmuo, pažeidęs teisės normų reikalavimus.

Administracinių teisės pažeidimų subjektai yra fiziniai, pakaltinami, 16 metų amžiaus asmenys. Įstatymų leidėjas nustatė būtent tokią – šešiolikos metų ribą, nuo kurios taikoma administracinė atsakomybė. Nustatyta amžiaus riba nėra atsitiktinė. Jaunesni asmenys dažniausiai nedirba, neturi savarankiško uždarbio, todėl dalis nuobaudų jiems negali būti taikoma. Be to, jaunesni asmenys paprastai nesuvokia padarytos veikos pavojingumo ar žalingumo, todėl tiksliau tokių asmenų atžvilgiu taikyti auklėjamojo pobūdžio priemonės, netaikant teisinės atsakomybės, juolab, kad ir baudžiamoji atsakomybė pagal galiojantį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą kyla tik nuo šešiolikos metų (tik už sunkiausių ir pavojingiausių nusikaltimus baudžiamoji atsakomybė nepilnamečiams taikoma nuo keturiolikos metų). Taip pat pažymėtina, jog yra daug administracinių ekologinių teisės pažeidimų, kurių nepilnamečiai neturintys šešiolikos metų padaryti tiesiog negali. Tai yra dėl to, kad dauguma ekologinių teisės pažeidimų yra specifiniai, reikalaujantys tam tikros specialios teisės turėjimo kaip kad pavyzdžiui, medžioklė. Taigi, administracinė atsakomybė už medžioklės taisyklių pažeidimus traukiami asmenys, medžiotojai, yra specialus subjektas. Visais atvejais, būtina sąlyga asmenį pripažinti administracinio teisės pažeidimo subjektu – asmens pakaltinamumas.

Administracinio ekologinio teisės pažeidimo subjektu gali būti ne tik paprasti fiziniai asmenys, bet ir pareigūnai. Be to, yra tokių administracinių ekologinių teisės pažeidimų, kurių subjektais gali būti tik pareigūnai. Pareigūnų atsakomybė reglamentuota Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 14 straipsnyje. Čia apibrėžta ir pareigūno sąvoka: “pareigūnais šiame kodekse laikomi tokie asmenys, kurie nuolat ar laikinai vykdo valdžios atstovų funkcijas, taip pat, kurie nuolat ar laikinai eina tarnybą, susijusią su organizacinių – tvarkymo ar administracinių – ūkinių pareigų vykdymu, arba kurie tokias pareigas eina minėtose įmonėse, įstaigose ar organizacijose pagal įgaliojimą.” Atsakomybėn pareigūnai traukiami už pažeidimus, susijusius su jų pareigų vykdymu, taip pat už pažeidimus, susijusius su nesilaikymu nustatytų aplinkos apsaugos bei kitų taisyklių, kurių laikymąsi užtikrinti yra jų tarnybinė pareiga.

Teisės teorijoje toks subjektas vadinamas specialiuoju, kadangi be pagrindinių požymių (amžius ir pakaltinamumas), turi papildomus – specialius, būtinus konkrečiai administracinio teisės pažeidimo sudėčiai požymius, kuriuos nurodo specialios Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso normos. Pavyzdžiui: pareigos aplinkai saugoti nevykdymas.¹ Įstatymas nustato pareigą pareigūnams, teikti informaciją apie aplinkos būklę ar gamtos išteklių naudojimą, pranešti apie įvykusias avarijas ar kitus atvejus įstatymų nustatyta tvarka, todėl tokios pareigos nevykdymas – administracinis ekologinis teisės pažeidimas, už kurį atsakomybėn traukiami pareigūnai.

Administracinio teisės pažeidimo subjekto nustatymas labai svarbus. Jeigu neįmanoma nustatyti subjekto arba jei subjektas neatitinka nustatytų požymių - nėra ir administracinio teisės pažeidimo. Pavyzdžiui, pateikiamas bandymas išvengti administracinės atsakomybės, teigiant, kad pažeidėjas nėra administracinės teisės pažeidimo subjektas:

Administracinėje byloje Nr. N¹⁶ -771-06 Lietuvos Vyriausias administracinis teismas, rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo S.R. apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo 2006 m. sausio 6 d. nutarties S.R. administracinės teisės pažeidimo byloje. Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento Jurbarko rajono agentūros pareigūnas 2006 m. rugsėjo 16 d. nutarimu konstatavo, kad S.R. pažeidė Medžioklės Lietuvos Respublikoje teritorijoje taisyklių 60.4, 60.14, 18.2, 60.28 punktus ir kvalifikavus pažeidėjo veiką pagal Administracinės teisės pažeidimų kodekso 85 str. 2 d. už ką pažeidėjui atimta teisė medžioti 24 mėnesius.

Kauno apygardos administracinis teismas 2006 m. sausio 6 d. nutartimi S.R. skundo nepatenkino, Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento Jurbarko rajono agentūros 2005 m. rugsėjo 16 d. nutarimą paliko nepakeistą.

S.R. apeliacinį skundą, kuriuo prašė panaikinti Kauno apygardos administracinio teismo 2006 m. sausio 6 d. nutartį ir priimti nutarimą nutraukti administracinės teisės pažeidimo bylą, grindė sekančiais argumentais:

- Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento Jurbarko rajono agentūros pareigūnai visus pareiškėjo nurodytus liudytojus apklausė šališkai;
- Jurbarko rajono policijos komisariatui tiriant įvykį nebuvo nedelsiant patikrinti pareiškėjo turimi ginklai, jų buvimo vieta, būklė, kas numatyta Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 40 str. 6 p. ir Administracinės teisės pažeidimų kodekso 269 str.;
- Teisme neištirta, nuo kurio laiko tiksliai jis jau nebedisponavo savo ginklais;

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 86 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

- Neiširta, ar įvykio laiku pareiškėjo automobilio negalėjo panaudoti be jo žinios koks nors kitas iki šiol nenustatytas asmuo.

Minėtais argumentais apeliantas siekė įrodyti, kad jis nėra pažeidimą padaręs asmuo ir taip išvengti administracinės atsakomybės, nesant administracinio teisės pažeidimo sudėties.

Lietuvos vyriausias administracinis teismas įvertinęs įrodymus ir objektyviai išnagrinėjęs visas bylos aplinkybes, konstatavo, kad apeliantas S.R. pagrįstai patrauktas administracinėn atsakomybėn už administracinio teisės pažeidimo, numatyto Administracinės teisės pažeidimo kodekso 85 str. 2 d., padarymą. Pirmos instancijos teismas pagrįstai rėmėsi liudytojų parodymais, kurie išsamiai ir nuosekliai paaiškino jiems žinomas aplinkybes, būtent tie liudytojai betarpiškai bendravo su Vokietijos piliečiais, kurie pareigūnams pranešė apie padarytą administracinės teisės pažeidimą ir nurodė įvykio vietoje jo metu užfiksuoto automobilio spalvą, markę ir numerius, apibūdino jame sėdėjusio vyriškio amžių. Tuo tarpu pažeidėjo nurodyti liudininkai savo parodymus keitė, nežinodami apie įvykio esmę jie klaidino Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento Jurbarko rajono agentūros pareigūnus. Be to, S.R. 2005 m. rugpjūčio 19 d. paaiškinime Jurbarko rajono agentūrai nurodė, kad jis į medžioklę seniai neina, jo ginklai yra užrakinti ir seniai naudoti. Vėliau paneigdamas savo pirminius parodymus, apeliantas teigė, kad ginklu jis yra pardavęs ir dėl to negalėjo padaryti jam inkriminuojamo administracinės teisės pažeidimo. Tačiau byloje esantys įrodymai patvirtino, kad pažeidėjas atvyko į ginklų parduotuvę 2005 m. rugsėjo 15 d., o ginklų pardavimo sutartis buvo sudaryta 2005 m. rugsėjo 16 d. Taigi, pažeidimo padarymo metu S.R. dar nebuvo pardavęs ginklų.

Taigi, Lietuvos vyriausias administracinis teismas nutarė Kauno apygardos administracinio teismo 2006 m. sausio 6 d. nutartį ir Jurbarko rajono aplinkos apsaugos agentūros 2005 m. rugsėjo 16 d. nutarimą palikti nepakeistus.

Taigi, administracinio teisės pažeidimo subjekto nustatymas yra labai svarbus, norint už padarytus ekologinius teisės pažeidimus taikyti administracinę atsakomybę. Priešingu atveju kaltas asmuo lieka nubaustas. Kalbant apie pareigūnų atsakomybę, ypatinga reikšmė teiktina teisingam pareigū, atliekant tam tikrą darbą ir saugant aplinką, įvardijimui, jų detaliam aprašymui pareiginėse instrukcijose ar charakteristikose. Jeigu pareigos jausmas viešpataus, tuomet visa veikla, susijusi su aplinkos apsauga, gamtos išteklių naudojimu, atitiks teisės aktų keliamus reikalavimus ir nekils klausimas dėl atsakomybės taikymo.

Atkreiptinas dėmesys, kad už medžioklės teisės pažeidimus pagal Administracinės teisės pažeidimų kodekso 85 str. įtvirtintą nuostatą, pažeidėju gali būti tik Lietuvos Respublikos pilietis arba pareigūnas. „Medžioklės taisyklių pažeidimas –

*Užtraukia baudą **piliečiams** nuo vieno šimto iki dviejų šimtų litų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo arba atėmimą teisės medžioti iki vienerių metų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo ir baudą pareigūnams – nuo dviejų šimtų penkiasdešimties iki penkių šimtų litų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo arba atėmimą teisės medžioti iki vienerių metų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo.*

Medžiojimas be reikiamo leidimo arba uždraustu laiku, arba uždraustose vietose, arba uždraustų medžioti gyvūnų, arba uždraustais įrankiais ar būdais, arba medžioklės taisyklių pažeidimas, kuriuo apdaryta žalos gyvūnijai, -

*Užtraukia baudą **piliečiams** nuo aštuonių šimtų iki vieno tūkstančio penkių šimtų litų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo arba atėmimą teisės medžioti iki penkerių metų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo ir baudą pareigūnams – nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo arba atėmimą teisės medžioti iki penkerių metų su pažeidimo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo“¹.*

Tiesa, šis, kaip iš pirmo žvilgsnio atrodytų kazusas, yra išspręstas, mat Administracinės teisės pažeidimo kodekso pirmajame straipsnyje yra pateikta pastaba - „Šiame kodekse vartojama piliečio sąvoka yra tolygi fizinio asmens sąvokai, t.y. ji apima ne tik Lietuvos Respublikos piliečius, bet ir užsienio valstybių piliečius bei asmenis be pilietybės.“ Taigi, ir užsienio piliečiai, pažeidę Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės, kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai, atsako įstatymų nustatyta tvarka.

2007 m. sausio 28 d., per Kėdainių rajone, Lepšinės miške, vykusią medžioklę vienas iš jos dalyvių, Norvegijos pilietis N. K. E., nušovė stumbro patelę. Jis, kaip sakė į įvykio vietą atvykęs Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento Kėdainių rajono agentūros vedėjas Kazys Mikalauskas, šiurkščiai pažeidė medžioklės taisyklės. Šis medžioklės dalyvis šovė, kaip pats nurodė savo pasiaiškinime, į neatpažintą žvėrį, nors tai griežtai draudžiama. Tad kulka mirtinai sužeidė į Lietuvos raudonąją knygą įrašytą gyvūną – stumbrai priklauso nykstančiai rūšiai.

Pažeidėjui teko atsakyti įstatymų nustatyta tvarka. 2007 m. sausio 28 d. aplinkosaugos pareigūnai jį patraukė administracinėn atsakomybėn. 2007 m. sausio 29 d. ši administracinės teisės pažeidimų byla buvo nagrinėjama Kauno regiono aplinkos apsaugos departamente. Už

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 85 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).

medžioklės taisyklių pažeidimą piliečiui N. K. E. gresia pinigine bausme, taip pat pareiga atlyginti gamtai padarytą žalą.

2.5. Administracinių teisės pažeidimų subjektyvioji pusė

Administracinio teisės pažeidimo subjektyvioji pusė tai subjektyvių požymių, apibūdinančių neteisėtą veiką ir jos padarinius, visuma. Prie administracinio teisės pažeidimo subjektyviosios pusės požymių priskiriami:

- kaltė;
- motyvas;
- tikslas.

Pagrindinis administracinio teisės pažeidimo subjektyviosios pusės požymis – kaltė, kuri teisinėje literatūroje¹ apibūdinama kaip asmens psichinis santykis su daroma neteisėta veika ir dėl tos veikos kilusiais padariniais. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, kaip vieną iš būtinų pažeidimo požymių nustato – kaltę. Taigi, įstatymų leidėjas nustatė, jog tik kaltas veikimas ar neveikimas gali būti administracinės atsakomybės pagrindu. Priešingu atveju – nėra subjektyviosios administracinio teisės pažeidimo sudėties pusės, o tuo pačiu, nėra ir teisės pažeidimo.

Administracinių teisės pažeidimų kodekse išskiriamos dvi kaltės formos tyčia ir neatsargumas. Administraciniuose ekologiniuose teisės pažeidimuose kaltė gali pasireikšti tiek tyčios, tiek neatsargumo forma. Administracinis ekologinis teisės pažeidimas laikomas padarytu tyčia, jeigu jį padaręs asmuo suprato priešingą teisei savo veikimo arba neveikimo pobūdį, numatė žalingas jo pasekmes ir jų norėjo, arba nors ir nenorėjo šių pasekmių, bet sąmoningai leido joms kilti.² Administracinis ekologinis teisės pažeidimas laikomas padarytu dėl neatsargumo, jeigu jį padaręs asmuo numatė, kad veikimas arba neveikimas gali sukelti žalingas pasekmes, bet lengvabūdiškai tikėjosi, kad jų bus išvengta, arba nenumatė, kad gali kilti tokios pasekmės, nors turėjo ir galėjo jas numatyti.³

Analizuojant Administracinius ekologinius nusižengimus, kuriais kėsiamasi į gamtos išteklių nuosavybės teisę, galima pastebėti, jog daugelis šiai grupei priskirtinų administracinių ekologinių teisės pažeidimų padaromi tik tiesioginės tyčios forma. Asmuo, darydamas tokius

¹ Kaltė iš esmės taip pat apibrėžiama tiek baudžiamosios teisės, tiek administracinės teisės moksle: A.Abramavičius, A.Čepas, A.Drakšienė, J.Nocius, V.Pavilonis, J.Prapiestis, G.Švedas. Baudžiamoji teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 201.; V.Piesliakas. Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. – Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, 1996. P. 124.; Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 57.; P.Čiočys. Teisės pagrindai. – Vilnius: Kolpingo kolegija “Interverslas”, 1999. P. 47.; Д.Н.Бахрах. Административное право. – Москва: Бек, 1993. С. 222.; A.Marcijonas, Br.Sudavičius. Ekologinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1996. P. 252.;

² A.Marcijonas, Br.Sudavičius. Ekologinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1996. P. 252.;

³ A.Marcijonas, Br.Sudavičius. Ekologinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1996. P. 252.;

pažeidimus (savavališkai kirsdamas mišką, krūmus, juos naikindamas, juos pasisavindamas ir pan.) supranta neteisėtos veikos pobūdį, numato šios veikos žalingus padarinius ir jų siekia. Šios veikos objektyviai pasireiškia gamtos išteklių pasisavinimu, jų naikinimu ar žalojimu. Ne išimtis ir medžioklės taisyklių pažeidimas. Asmuo suvokia, jog atlikdamas šiuos veiksmus daro neteisėtą veiką, siekia savo tikslų ir to nori. Visus tiesiogine tyčia padarytus pažeidimus jungia negatyvaus motyvo ir tikslo buvimas. Pažeidimo padarymo motyvas – tai suvoktos vidinės paskatos, ta jėga, kuri nulemia asmens pasiryžimą padaryti administracinę teisės pažeidimą. Pažeidimo padarymo tikslas – asmens įsivaizduojami objektyvios tikrovės, aplinkos pasikeitimai, kurie turėtų atsirasti dėl šio pažeidimo padarymo. Motyvas ir tikslas glaudžiai susiję, tarp jų egzistuoja vidinis ryšys. Konkrečiu motyvu, darant neteisėtą veiką, siekiama konkrečių tikslų.

Nagrinėjant administracinius ekologinius nusižengimus aplinkos apsaugos srityje, pastebėtina, jog daugelio šių administracinių ekologinių teisės pažeidimų subjektyviajai pusei būdinga ir tyčia, ir neatsargumas. Prie šios grupės pažeidimų priskirtini tokie pažeidimai kaip: aplinkos teršimas nuotėkomis,¹ aplinkos teršimas nuodingomis arba kenksmingomis medžiagomis,² aplinkos teršimas radioaktyviomis medžiagomis,³ ekologinės informacijos nuslėpimas, nepateikimas arba iškraipymas,⁴ ir kiti pažeidimai. Aplinkos teršimas (nuotėkomis, nuodingomis arba kenksmingomis, radioaktyviomis medžiagomis) - gali būti, jog asmuo suprato priešingą teisei savo veikos pobūdį, numatė šios veikos žalingus padarinius ir, nors šiems padariniams buvo abejingas, sąmoningai leido jiems atsirasti (netiesioginė tyčia); gali būti ir taip, jog asmuo numatė, kad neteisėta veika gali sukelti žalingus padarinius aplinkai, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti (lengvabūdiškas pasitikėjimas), ar tokių padarinių dėl savo nerūpestingumo nenumatė, o turėjo ar galėjo juos numatyti (nerūpestingumas). Lengvabūdiškas pasitikėjimas reiškia tuo, jog asmuo žino teisės aktus, reglamentuojančius aplinkos apsaugą ar gamtos išteklių naudojimą, tačiau sąmoningai jų nevykdo ar vykdo juos netinkamai ir numato, kad dėl to padarys administracinę ekologinę teisės pažeidimą, ko pasekoje kils žalingi padariniai, bet lengvabūdiškai, pernelyg pasitikėdamas savo jėgomis, skubotai ar paviršutiniškai

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁶ straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁴ straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁵ straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

⁴ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁸ straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).

vertindamas situaciją ir aplinkybes, tikisi to išvengti. Taigi lengvabūdiškas pasitikėjimas pasireiškia aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų žinojimu ir jų nevykdymu ar netinkamu vykdymu. Veika dėl nerūpestingumo laikoma padaryta tuo atveju, kai asmuo nežino arba blogai žino aplinkos apsaugą, gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančius teisės aktus ir nenumato, kad dėl to padarys ekologinį teisės pažeidimą, ko pasekoje gali kilti žalingi padariniai, nors privalo ir gali tai žinoti (dažniausiai dėl savo užimamų pareigų – įmonių direktoriai, vadovai, asmenys, atsakingi už atskirus valdymo sektorius).

Analizuojant administracinius ekologinius pažeidimus atskirų gamtos išteklių naudojimo ir apsaugos srityje, galima nustatyti, jog dauguma tokių pažeidimų taip pat gali būti padaromi ir tyčia, ir dėl neatsargumo. Žemės naudojimo reikalavimų pažeidimas,¹ vandens apsaugos taisyklių pažeidimas,² žemės gelmių, jų išteklių apsaugos ir naudojimo reikalavimų pažeidimas,³ ir kiti pažeidimai priskirtini prie šios administracinių ekologinių teisės pažeidimų grupės. Tokie pažeidimai gali būti padaromi dėl teisės norminių aktų nežinojimo, nesuvokimo ar netinkamo jų taikymo ir jų pažeidimo, tačiau gali būti padaromi ir žinant teisės norminių aktų keliamus reikalavimus, tačiau sąmoningai juos pažeidžiant. Todėl pirmuoju atveju administracinis ekologinis teisės pažeidimas bus padarytas dėl neatsargumo, antruoju - tyčia.

Daug Administracinių teisės pažeidimų kodekso normų, formuojančių administracinių ekologinių teisės pažeidimų sudėtis, nenurodo kaltės formos, todėl kaltės forma, kvalifikuojant ekologinį teisės pažeidimą, reikšmės neturi, tačiau turi reikšmę skiriant administracines nuobaudas kaip sunkinanti ar lengvinanti aplinkybė. Įstatyme yra ir tokių ekologinių teisės pažeidimų sudėčių, kuriose kaltės forma nurodoma aiškiai, pavyzdžiui: ekologinės informacijos nuslėpimas, nepateikimas ar iškraipymas. Aišku, jog nuslėpti, nepateikti ar iškraipyti informaciją galima tik sąmoningai, t.y. tyčia. Šios sudėties atsakomybę kvalifikuojantis požymis (griežtinantis atsakomybę) - žinomai neteisingos informacijos apie aplinkos būklę skelbimas.⁴

Medžioklės taisyklių pažeidimai gali būti padaryti taip pat tiek tyčia, tiek dėl neatsargumo, tačiau kaltė yra itin svarbi kvalifikuojant padarytą veiką, bei traukiant asmenį administracinę atsakomybę.

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 52² straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 55 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 53 straipsnis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).;

⁴ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁸ straipsnio 3 dalis // V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija).

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N¹⁶-945-2006 administracinė buvo patrauktas S.B. Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamento Akmenės rajono agentūros pareigūno 2005 m. gruodžio 28 d. nutarimu, už tai, kad pažeidus Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 60.14 punkto reikalavimus, vadovaujant medžioklei varymo metu buvo sumedžiotos dvi tauriojo elnio patelės (jaunikliai) ir suaugusi patelė, nors „Ašvėnų“ medžiotojų būrelis Purvių miške turėjo teisę sumedžioti tik dvi tauriojo elnio pateles ar jauniklius. Nors S.B. prašė Šiaulių apygardos administracinio teismo panaikinti nutarimą ir administracinę bylą nutraukti Šiaulių apygardos administracinis teismas 2006 m. sausio 27 d. nutartimi S.B. skundo nepatenkino ir paliko nepakeistą Šiaulių RAAD Akmenės rajono agentūros pareigūno 2005 m. gruodžio 28 d. nutarimą, konstatuodamas, kad pažeidimo įvykis nustatytas vien pagal trečiojo tauriojo elnio sumedžiojimo faktą. Pasak Teismo, pagal Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 26.2 punktą medžioklės vadovas, šiuo atveju S.B., privalėjo organizuoti taisyklėse nustatyta tvarka, tačiau S.B. šią tvarką pažeidė, kadangi, nors ir buvo prisilaikyta visų formalių medžioklės taisyklių reikalavimų, linijoje buvo šaudoma daugiau kaip į du tauriosius elnius, per vėlai ir netinkamai buvo informuoti kiti medžiotojai, kad du taurieji elniai, dėl ko buvo nušautas ir trečiasis. Tiesa, Šiaulių apygardos administracinis teismas įvertinęs bylos aplinkybes konstatavo, kad S.B. veiksmuose nėra tyčios.

Apeliaciniu skundu S.B. prašė Lietuvos vyriausio administracinio teismo panaikinti Šiaulių apygardos administracinio teismo nutartį ir bylą nutraukti, motyvuodamas tuo, kad Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 60.14 punkte įtvirtintas draudimas gali būti pažeistas tik tyčiais subjekto veiksmais, o šiuo atveju Šiaulių apygardos administracinis teismas konstatavo, kad tyčios S.B. veiksmuose nėra. Juolab, anot apelianto, teismas neįvertino ar aplaidžiai vertino jo išdėstytas aplinkybes dėl trečiojo elnio žūties, bei teismas neįvertino aplinkybės, kad S.B. neturėjo realios galimybės išvengti atsiradusių pasekmių.

Lietuvos vyriausias administracinis teismas sutikdamas su apelianto argumentais, kad pirmosios instancijos teismas nepatikrino ir neįvertino visų skunde išdėstytų motyvų, taigi neišsiaiškino visų bylai reikšmingų aplinkybių. Atsižvelgiant į tai, kad apelianto teigimu visi trys taurieji elniai buvo sumedžioti per vieną varymą, skirtingų medžiotojų, skirtingose miško kvartalo vietose ir nei vienas iš tų medžiotojų nežinojo ir neturėjo galimybės sužinoti apie kitų medžiotojų sumedžiotus žvėris iki varymo pabaigos, trečiasis elnias sumedžiotas atsitiktinai, o Šiaulių apygardos administraciniam teismui

nagrinėjant bylą nebuvo pašalinti minėti prieštaravimai, Šiaulių apygardos administracinio teismo 2006 m. sausio 27 d. nutartis naikintina ir grąžintina iš naujo nagrinėti pirmos instancijos teismui. Anot Lietuvos vyriausio administracinio teismo, pirmos instancijos teismas konstatuodamas, kad S.B. organizuodamas medžioklę pažeidė Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėse nustatytą tvarką, nors ir buvo prisilaikyta visų formalių medžioklės taisyklių reikalavimų, yra grindžiamas prieštarais argumentais ir negali būti teisėtas.

Taip pat, būtina paminėti, jog daugelis asmenų (ypatingai pareigūnų), patrauktų administracinę atsakomybę už ekologinius teisės pažeidimus, skundžiantys administracinio teisės pažeidimo nutarimus teismui, paties pažeidimo fakto neginčija, tačiau, motyvuodami savo veiksmus ir prašydami taikyti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnį,¹ be kitų motyvų, nurodo ir tai, jog aplinkos apsaugą, gamtos išteklių naudojimą reglamentuojantys teisės aktai yra nenuoseklūs, sunkiai suprantami, skirtingai gali būti interpretuojami, šių teisės aktų yra labai daug bei jie dažnai keičiami. Tačiau pažymėtina ir tai, jog Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 3 dalis įtvirtindama, kad įstatymų nežinojimas neatleidžia nuo atsakomybės, garantuoja teisinės atsakomybės neišvengiamumą. Nors Lietuvos Respublikos Konstitucijoje naudojama definicija „įstatymas“, tai nereiškia, kad atsakomybė yra taikoma tik už šios rūšies teisės norminių aktų nesilaikymą. Minėtą normą reikėtų aiškinti plečiamai, remiantis LR Konstitucija, kaip vientisu aktu, bei garantuoti atsakomybę už visų oficialiai paskelbtų bei galiojančių teisės aktų nesilaikymą. Teisės aktais yra reglamentuojama daugelis visuomeninių santykių, tame tarpe ir aplinkos apsaugos srityje, ir jų teisėto elgesio taisyklių nesilaikymas ar pažeidimas sąlygoja civilinės, drausminės, baudžiamosios ar administracinės atsakomybės atsiradimą. Asmuo, nors ir remdamasis ūkinės veiklos laisve bei iniciatyva, negali peržengti tam tikrų ribų, nustatytų įstatymuose bei kituose teisės aktuose, nepaisyti verslo partnerių lūkesčių, vartotojų teisių ir teisėtų interesų.²

Konstitucinėje nuostatoje kalbama, kad teisės aktuose nustatyto elgesio standartų nesilaikymas yra faktinė prielaida teisinei atsakomybei atsirasti.

Įstatymo apibrėžta konkreti administracinio ekologinio teisės pažeidimo sudėtis yra teisinis administracinės atsakomybės už ekologinius teisės pažeidimus atsiradimo pagrindas. Todėl labai svarbu tinkamai įvertinti padarytą veiką, atlikti administracinio ekologinio teisės pažeidimo juridinę sudėties elementų analizę, kadangi teisės pažeidimo, turinčio visus įstatymo

¹ Ši teisės norma, esant įstatymo numatytoms aplinkybėms, suteikia teisę teismui pakeisti pareigūno (institucijos) skirtą administracinę nuobaudą, bei skirti asmeniui, kaltam pažeidimo padarymu švelniasnę, nei įstatymo sankcijoje numatytą nuobaudą.

² Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis. - Vilnius: Teisės institutas, 2000. P. 56.

numatytus administracinio teisės pažeidimo sudėties požymius, padarymas reiškia, kad yra faktinis pagrindas kaltą asmenį patraukti administracinėn atsakomybėn už administracinį ekologinį teisės pažeidimą ir skirti jam atitinkamas poveikio priemones.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos teisės pažeidimui, privalo atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi asmens varžyti akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti.¹ Administracinės atsakomybės ir poveikio priemonių taikymas turi atitikti teisėtumo, teisingumo, proporcingumo ir kitus reikalavimus, todėl būtinos ne tik teorinės žinios, bet ir šių žinių tinkamas taikymas praktikoje.

¹ 2001 m. spalio 2 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // V. Ž., 2001. Nr. 85-2977.

2.6. Atsakomybės už medžioklės taisyklių pažeidimus teisinio reguliavimo perspektyvos

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 4 dienos nutarimu Nr. 1196 patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 – 2004 metų programos įgyvendinimo priemonių 410 priemonę, parengtas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymo projektas.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projektą sudaro bendroji ir specialioji dalys (pastaroji šiuo metu galiojančiame kodekse įvardinta “ypatingoji dalis”), XXIV skyriai (šiuo metu galiojantis kodeksas skirstomas į skirsnius), kurie suskirstyti į 541 straipsnį.

Medžioklės taisyklių pažeidimai priskiriami administraciniais ekologiniams teisės pažeidimams, kurie yra reglamentuoti XVIII skyriuje “Administraciniai teisės pažeidimai aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityje”.

Administracinio teisės pažeidimo kodekso projekto bendrosios dalies 12 straipsnyje nustatyta, jog “juridinis asmuo atsako tik už administracinius teisės pažeidimus, už kurių padarymą šio kodekso specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė. Pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė organizacija.” Skyriuje, kuriame reglamentuoti administraciniai ekologiniai teisės pažeidimai, didžioji dauguma normų sankcijų nustato administracinę atsakomybę ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims. “Juridiniam asmeniui už padarytą administracinį teisės pažeidimą gali būti skiriamos šio administracinės nuobaudos:

- 1) bauda;
- 2) juridinio asmens veiklos apribojimas.”¹

“Juridiniam asmeniui nustatoma nuo vieno šimto iki penkiasdešimtys tūkstančių litų dydžio bauda.”²

“Teismas, skirdamas juridinio asmens veiklos apribojimo nuobaudą, gali:

- 1) uždrausti juridiniam asmeniui verstis tam tikra veikla;
- 2) uždrausti juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir gauti subsidijas ar kitokią neatlygintą paramą iš valstybės, savivaldybių, Europos Sąjungos biudžetų ar kitų piniginių fondų lėšų;

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projekto Nr. IXP - 3939 22 straipsnis.; www.lrs.lt

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projekto Nr. IXP - 3939 24 straipsnis, www.lrs.lt

3) įpareigoti uždaryti tam tikrą juridinio asmens padalinį.

Juridinio asmens veikla gali būti apribota nuo trijų mėnesių iki trejų metų. Šios administracinės nuobaudos terminas skaičiuojamas metais ir mėnesiais.”¹

Juridinių asmenų administracinė atsakomybė – iš esmės naujas administracinės atsakomybės institutas. Lietuvos teisinėje literatūroje šis klausimas nebuvo analizuotas. Ar reikalingas toks reglamentavimas? Ar administracinės atsakomybės subjektas – juridinis asmuo, neprieštarauja pačiai administracinio teisės pažeidimo esmei?

Daugelyje valstybių yra numatyta administracinė atsakomybė juridiniams asmenims. “Juridinis asmuo, kaip administracinės teisės subjektas – socialinė organizacija, turinti tam tikrus specifinius požymius, leidžiančius būti teisinių santykių subjektu.”² Beje, Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse taip pat numatyta juridinių asmenų atsakomybė (baudžiamoji), pagrįsta juridinio ir fizinio asmens tarpusavio priklausomybės principu, kuris reiškia, kad atsakomybė juridiniam asmeniui kyla dėl fizinio asmens veikos, o fizinio asmens veika tokiu atveju turi būti padaroma juridinio asmens naudai, tuo tarpu Administracinių teisės pažeidimų kodekso projekte tokių principų egzistavimas neatsispindi, todėl lieka neaišku, dėl kokių fizinių asmenų (darbuotojų, vadovų ar pan.) veiksmų, administracinė atsakomybė gali būti traukiamas juridinis asmuo.³ Be to, taip pat neaišku, ar juridinio asmens administracinė atsakomybė pašalina fizinio asmens, kuris padarė pažeidimą, atsakomybę, ar ne. Juk bet koku atveju, juridinio asmens atsakomybė – tai atsakomybė, kylanti dėl fizinių asmenų kaltės.⁴

Pavyzdžiui: *Žvėrių ir paukščių medžiojimas neturint teisės medžioti arba be leidimo arba uždraustu laiku, arba uždraustose vietose, arba draudžiamomis priemonėmis, arba medžioklės taisyklių pažeidimas, kuriuo padaryta nedidelės žalos gyvūnijai, - užtraukia baudą fiziniam asmeniui nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų arba atėmimą teisės medžioti iki trejų metų, baudą juridiniam asmeniui – nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų.*

(Administracinių teisės pažeidimų kodekso projekto 290 straipsnio 3 dalis). Aišku, jog

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projekto Nr. IXP - 3939 28 straipsnis. www.lrs.lt ;

² Д.А.Плетнев. Проблемы административной ответственности юридических лиц. Диссертация. Белорусский государственный университет. – Минск, 2004.;

³ Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse aiškiai nurodama, dėl kokių fizinių asmenų veikų atsakomybė gali būti traukiamas juridinis asmuo: Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnis // V. Ž., 2000, Nr. 89-2741 (aktuali redakcija).;

⁴ С.Петрова. Некоторые вопросы административной ответственности юридических лиц в практике арбитражных судов. Судебная практика. – Москва, 2002. С. 123 – 128.;

pačią veiką padaro fizinis asmuo, tačiau neaišku, kokioms sąlygoms esant, administracinė atsakomybė gali būti traukiamas juridinis asmuo. Įstatymų leidėjas, reglamentuodamas juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės realizavimo sąlygas, įtvirtino identifikacijos doktriną, kurios pagrindinė nuostata yra tokia: “jeigu fizinis asmuo, einantis vadovaujamas pareigas juridiniame asmenyje, padaro nusikalstamą veiką, šio asmens veika (t.y. veikimas ar neveikimas) ir kaltė (t.y. jo psichinis santykis su jo daroma veika ir jos padariniais) laikoma juridinio asmens veika ir kaltė”.¹ Tokiu atveju atsakomybė juridinis asmuo traukiamas tik įvertinus juridinio asmens veiklą, veiklos kryptis ir nustačius, kad ši veikla susijusi su padaryta veika. Be to, pati veika turi būti padaryta juridinio asmens naudai ar interesais.²

Baudžiamajame įstatyme įtvirtinta ir netiesioginė juridinio asmens atsakomybės doktrina, kurios pagrindinė nuostata: juridinio asmens darbuotojo ar jo įgalioto asmens nusikalstama veika, padaryta veikiant įmonės, įstaigos ar organizacijos naudai, laikoma paties juridinio asmens nusikalstama veika.³ Tai reiškia, kad baudžiamojon atsakomybė juridinis asmuo gali būti traukiamas, jei nusikalstamą veiką padaro juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas, veika padaryta juridinio asmens naudai, o pati veika – kalto fizinio asmens kontrolės stokos padarinys. Taigi, baudžiamajame įstatyme juridinių asmenų atsakomybė reglamentuota išties išsamiai, tuo tarpu visiškai neaišku, kokios pozicijos ir kokių principų reikėtų laikytis, taikant juridiniams asmenims administracinę atsakomybę. Administracinių teisės pažeidimų kodekso projekte norma, reglamentuojanti juridinių asmenų administracinę atsakomybę yra lakoniška, nenurodytos jokios administracinės atsakomybės realizavimo sąlygos. Bet kokiu atveju, juridinio asmens veikos pagrindą sudaro fizinio asmens veika, todėl neįmanoma paneigti šių dviejų atsakomybės subjektų abipusės priklausomybės.⁴

Norint juridinį asmenį patraukti administracinė atsakomybė, būtina juridinio asmens veikoje nustatyti visus administracinio teisės pažeidimo požymius.

Administracinių teisės pažeidimų kodekso projekte nustatyta, jog pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė organizacija.⁵ Ar tai reiškia, kad visi kiti juridiniai asmenys gali būti administracinio teisės pažeidimo subjektu, nepriklausomai nuo jų turinės atsakomybės ribų? “Juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme.”⁶ Kiekviena įmonė yra juridinis asmuo, tačiau

¹ D.Soloveičikas. Vadovo pasaulis Nr. 5. – 2002. P. 76 –79.;

² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalis // V. Ž., 2000, Nr. 89-2741 (aktuali redakcija).;

³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 3 dalis // V. Ž., 2000, Nr. 89-2741 (aktuali redakcija).;

⁴ Д.А.Плетнев. Проблемы административной ответственности юридических лиц. Диссертация. Белорусский государственный университет. – Минск, 2004

⁵ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projekto Nr. IXP - 3939 12 straipsnio 2 dalis;

⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.33 straipsnio 1 dalis // V.Ž., 2000. Nr.74 – 2262 (aktuali redakcija).

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas išskiria juridinių asmenų rūšis: viešieji ir privatūs juridiniai asmenys¹, ribotos ir neribotos turtinės atsakomybės juridiniai asmenys.² Taigi, juridinių asmenų turtinės atsakomybės ribos nėra vienodos, tai priklauso nuo įmonės ir jos dalyvių turto atskirumo³, tuo tarpu administracinės atsakomybės ribos ir sąlygos, pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso projektą, visiškai neaiškios. Administracinių teisės pažeidimų kodekse turėtų būti aiškiai nurodyta kokie juridiniai asmenys, kokioms sąlygoms esant, gali būti traukiami administracinėn atsakomybėn ir pan.. Kaip praktikoje turtinės atsakomybės ribos gali įtakoti administracinės atsakomybės taikymą?

Medžioklės taisyklių pažeidimai, kaip ir kiti administracinės ekologiniai pažeidimai ypatingi tuo, jog neteisėtos veikos padariniai labai sunkiai pašalinama, ypatingai sunku atkurti buvusią padėtį, o labai dažnai tai tiesiog neįmanoma. Kiekvienais metais išaiškinama vis daugiau administracinių ekologinių teisės pažeidimų, gamtai padaryta žala vis didesnė.

Vis daugiau pažeidimų padaroma verslo tikslais – komercinė medžioklė, todėl juridinių asmenų administracinės atsakomybės institutas vertintinas teigiamai. Esant tokiai situacijai, būtina išnaudoti visas įmanomas teisine priemones, kovojant su teisės pažeidėjais. Atsižvelgiant į valstybės ir visuomenės interesus, viena tokių priemonių galėtų būti – juridinių asmenų administracinė atsakomybė, tačiau juridinių asmenų administracinės atsakomybės reglamentavimas turi būti aiškus ir išsamus. Kiekvienas naujas visuomeninių santykių reglamentavimas sukelia daug diskusijų ir priešpriešos teisinėje visuomenėje. Pakanka prisiminti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Civilinio proceso kodekso, Baudžiamojo kodekso ar Baudžiamojo proceso kodekso priėmimą ir šių teisės norminių aktų taikymo praktikoje pradžią. Išties būta daug diskusijų, kritikos ir nepasitenkinimo.

Juridinis asmuo - kolektyvinis subjektas iš vienos pusės gali būti suprantamas kaip teisinė fikcija, tam tikra teisinės technikos priemonė, kadangi bet koku atveju, tik dėl fizinių asmenų kaltės atsakomybėn gali būti traukiamas juridinis asmuo. Iš kitos pusės – tai socialinė tikrovė – vis daugiau administracinių ekologinių pažeidimų padaroma verslo tikslais, t.y. juridinio asmens naudai, o juridiniu asmeniu yra kiekviena įmone. Siekiant minimizuoti neigiamas reakcijas, galimas teisės taikymo problemas ir klaidas, Administracinių teisės pažeidimų kodekse, reglamentuojančiame juridinių asmenų administracinės atsakomybės institutą, turėtų būti aiškiai nurodytos bent jau pagrindinės sąlygos, ir principai, kuriems esant, juridinį asmenį galima būtų patraukti administracinėn atsakomybėn.

¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.34 straipsnis // V.Ž., 2000, Nr.74 – 2262 (aktuali redakcija).;

² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50 straipsnio 4 dalis // V.Ž., 2000, Nr.74 – 2262 (aktuali redakcija).;

³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antorjji knyga. Asmenys. 2.50 straipsnio komentaras – Vilnius: Justitia, 2002. P.129.

Išvados

1. Medžiojamoji gyvūnija, kaip laukinės gyvūnijos dalis, yra vienas iš įstatymais saugomų gamtos turtų, nes ji yra vieningos ekologinės sistemos dalis. Laukinei gyvūnijai, kaip aplinkos sudedamajai daliai, yra taikomi bendrieji aplinkos apsaugos principai: aplinkos apsauga yra valstybės bei kiekvieno gyventojų rūpestis ir pareiga; viešieji ir privatūs interesai turi būti skirti aplinkos kokybei gerinti; neigiamo poveikio aplinkai mažinimas; gamtos išteklių racionalus ir kompleksiškas naudojimas. Konstitucijoje nustatyti ir natūralios gamtinės aplinkos, jos atskirų objektų naudojimo ir apsaugos santykių teisinio reguliavimo pagrindai. Taigi, iš Konstitucijos 54 straipsnio valstybei kyla priedermė užtikrinti, kad laukinių gyvūnų (jų rūšių) populiacijos būtų tinkamai valdomos (t. y. reguliuojamos ir kontroliuojamos) taip, kad būtų užtikrinta laukinės gyvūnijos, kaip visuotinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės, apsauga ir racionalus naudojimas.

2. Laukinė gyvūnija yra natūralios gamtinės aplinkos dalis, turinti didelę reikšmę normaliam įvairių ekologinių sistemų funkcionavimui ir išlikimui. Laukinė gyvūnija yra savita visuomenės, visos žmonijos gamtinio paveldo estetinė, mokslinė, kultūrinė, rekreacinė, ekonominė vertybė, kuri yra ne tik nacionalinė vertybė – ji turi ir visuotinę, transnacionalinę reikšmę, dėl ko būtina ją išsaugoti ir perduoti būsimosioms kartoms.

Laukinė gyvūnija – itin plati, apibendrinanti sąvoka, apimanti visas nedomestifikuotų gyvūnų rūšis. Laukinės gyvūnijos, kaip Konstitucijos saugomos ir ginamos vertybės, savitumas yra dar ir tas, kad ji yra labai dinamiška, laisvėje esantys laukiniai gyvūnai keičia savo buvimo vietą, dėl to laukinės gyvūnijos, kaip visumos, valdymas ir disponavimas ja (kaip daiktu) yra neįmanomas. Tačiau, jeigu laukinių gyvūnų (jų rūšių) populiacijos būtų nevaldomos (t. y. nereguliuojamos ir nekontroliuojamos) arba valdomos netinkamai, galėtų būti pakenkta kitiems gamtinės aplinkos objektams, taip pat ir tam tikroms pačių laukinių gyvūnų rūšims, įvairioms ekologinėms sistemoms, o neužtikrinus tinkamo laukinių gyvūnų (jų rūšių) populiacijų valdymo (t. y. reguliavimo ir kontroliavimo), būtų sudarytos prielaidos pakenkti įvairioms Konstitucijoje įtvirtintoms, jos saugomoms ir ginamoms vertybėms (gyvybei, sveikatai, nuosavybei ir kt.), taigi ir asmens teisėms ir interesams.

3. Medžioklės taisyklių pažeidimai – socialinė, teisinė problema, su kuria susiduria visos pasaulio valstybės, taip pat ir Lietuva. Išanalizavus esamą literatūrą, galima teigti, kad administracinės atsakomybės už medžioklės taisyklių pažeidimus klausimai Lietuvoje mažai

nagrinėta tema, kuri turėtų sulaukti gilesnės ir visapusiškesnės analizės tiek mokslinių straipsnių, monografijų lygmenyje, tiek gilių, mokslinių apibendrinimų ir išvadų.

4. Dauguma teisės normų, nustatančių atsakomybę už medžioklės taisyklių pažeidimus – blanketinės. Tai reiškia, jog medžioklės taisyklių pažeidimų požymiai detalizuoti kituose teisės aktuose. Šių teisės aktų itin daug. Atlikus teismuose išnagrinėtų medžioklės taisyklių pažeidimų bylų tyrimą, pastebima itin daug klaidų kvalifikuojant medžioklės taisyklių pažeidimus. Optimaliausias problemos sprendimo būdas – šių teisės aktų kodifikavimas, tačiau dėl jų gausos bei dažno tobulinimo, tai padaryti būtų sudėtinga, todėl būtina kelti pareigūnų, taikančių šiuos teisės norminius aktus, teisinę kvalifikaciją.

5. Išnagrinėjus bei aptarus medžioklės taisyklių pažeidimų bylų nagrinėjimo Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme praktiką, galima teigti, jog medžioklės taisyklių pažeidimai yra specifiniai, sudėtinga ne tik nustatyti pažeidimo padarymo faktą, bet ir šį pažeidimą tinkamai užfiksuoti bei kaltą asmenį patraukti atsakomybėn. Todėl būtina pareigūnus, atliekančius šį darbą, tinkamai aprūpinti techninėmis priemonėmis, kelti jų teisinę kvalifikaciją, kadangi nepilnai, netiksliai ar neteisingai fiksuotas pažeidimas – galimybė pažeidėjui išvengti atsakomybės už padarytą teisės pažeidimą.

6. Atlikus administracinės atsakomybės už ekologinius teisės pažeidimus teisinio reguliavimo perspektyvų analizę, atkreiptinas dėmesys į Administracinių teisės pažeidimų kodekso projekte numatytą administracinę atsakomybę juridiniams asmenims. Iš vienos pusės - juridinio asmens administracinės atsakomybės pagrindas, kaip ir fizinio asmens – administracinis teisės pažeidimas, tačiau diskutuotina apie galimybę nustatyti administracinio teisės pažeidimo sudėties elementus. Juridinio asmens kaltė apibrėžtina kaip jo fizinių asmenų psichinis santykis su daroma pavojinga veika ir pasekmėmis. Objektiviai juridinio asmens veika pasireiškia juridinio asmens fizinių asmenų veikimu (neveikimu), padarytu dėl juridinio asmens atliekamų funkcijų. Todėl, bet kokių atveju, tik dėl fizinių asmenų kaltės atsakomybėn gali būti traukiamas juridinis asmuo. Iš kitos pusės - atsižvelgiant į šių dienų realijas, juridinių asmenų administracinės atsakomybės nustatymas – teigiamai vertintinas žingsnis. Tačiau būtina atkreipti dėmesį į galimas administracinės atsakomybės juridiniams asmenims taikymo problemas, esant šiandieniniam šio instituto reglamentavimui. Reglamentuojant juridinių asmenų administracinę atsakomybę, Administracinių teisės pažeidimų kodekse būtina nustatyti šios atsakomybės taikymo principus bei sąlygas.

Santrauka

Laukinė gyvūnija yra savita visuomenės, visos žmonijos gamtinio paveldo estetinė, mokslinė, kultūrinė, rekreacinė, ekonominė vertybė. Medžioklė kaip žmogaus veiklos rūšis ir socialinis institutas yra įvairialypis reiškinys, apimantis laukinių gyvūnų (jų rūšių) populiacijų valdymą (t. y. reguliavimą ir kontroliavimą), laisvalaikio veiklą, ūkinę veiklą. Valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, atskirų jos objektų apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei jų gausinimas, teisės aktais nustato tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį būtų ribojamas atskirų gamtinės aplinkos objektų (gamtos išteklių) naudojimas, o tam tikri teisinių santykių subjektai būtų įpareigoti atitinkamai veikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų.

Kiekvienais metais didėjantis medžioklės taisyklių pažeidimų skaičius, šių pažeidimų struktūra, teisinės literatūros stoka tiek aplinkos teisės, tiek administracinės atsakomybės klausimais, lemia pasirinktos temos aktualumą.

Už medžioklės taisyklių pažeidimus Lietuvos Respublikos teisės norminiai aktai numato baudžiamąją, materialinę, administracinę ir drausminę atsakomybę. Tačiau dažniausiai taikoma už medžioklės taisyklių pažeidimus atsakomybės rūšis – administracinė atsakomybė.

Šiame darbe nagrinėjamas administracinės atsakomybės už medžioklės taisyklių pažeidimus klausimas, aptariami šios atsakomybės rūšies ypatumai teoriniu aspektu, jos taikymo specifika, analizuojamos praktinės problemos taikant administracinę atsakomybę už administracinius medžioklės taisyklių pažeidimus. Atkreiptinas dėmesys į pažeidimų, o tuo pačiu ir į atskirų atsakomybės rūšių atribojimo klausimus, jų svarbą bei taikymo ribas.

Šį darbą sudaro dvi dalys, kurios suskirstytos į smulkesnius darinius. Darbe analizuojami teisės aktai reglamentuojantys medžioklę, aptariant aktualiausius klausimus, tokius kaip, nuosavybės teisė į medžiojamuosius gyvūnus ir jų išteklių naudojimo teisė, medžioklės plotų vienetai ir jų sudarymas, teisės medžioti suteikimas, medžioklės įrankiai, priemonės, būdai ir su medžiokle susijusi draudžiama veikla ir kita.

Antroje darbo dalyje aptariama juridinė administracinio medžioklės taisyklių pažeidimo sudėtis, tokių bylų teiseną, proceso problemas, analizuojamos administracinės atsakomybės už medžioklės taisyklių pažeidimus perspektyvos. Darbas iliustruotas pavyzdžiais iš teismų praktikos, pateikiamos apibendrintos išvados.

Hunting legal regulation. Theoretical and practical aspects.

Wildlife is public and all humanity distinctive natural inheritance, aesthetical, scientific, cultural and even economical worth. Hunting as the humans preserve and the social institute is miscellaneous expression which includes management of wildlife population (regulation and control), spare – time and work activities. The government has constitutional obligation to guarantee protection of animals living in the wild, protection of their resource and their rational practice. Wherefore the government creates rules in order to ordain the exclusive regulation of using some sort of wild animals which guarantee protection and rational their use.

Every year the number of breach of hunting regulation increases. The increasing number of breach of hunting the regulation determinates the relevance of this theme. On the other side the shortage of legal literature about environmental law and administrative responsibility determinates the relevance of this theme too.

For the breach of hunting rules in Lithuanian Republic the responsibility is regulated in several legal acts and the man, the breaker, responsible for the breach of hunting rules can be brought to criminal, civil or administrative responsibility.

There is the study of administrative responsibility for the breach of hunting rules and the consideration of singularity of such responsibility by theoretical aspects, analysis of practical problems connected to put in practice administrative responsibility. In this theme the attention is laid on the breaches and on the separation of several responsibilities of the breaches of hunting rules. The attention is directed to the purpose of the responsibility and its importance.

This study composes of two parts, which are brought into several smaller formations. In the first part of this study the main point was to traverse legal documents which are important in regulating the hunting, discussing such actual questions as the property right on wild animals, the question of creating hunting areas and other questions of the hunting procedure.

In the second part of the study the main theme was analyzed the legal composition of the breach of hunting rules, the problems solving such breaches and the juridical practice on the breakers. In that part there is discussed about perspectives solving the breaches of hunting rules and the juridical practice on the breakers.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija//V. Ž., 1992, Nr.33-1014 (aktuali redakcija);
2. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas//V. Ž., 1992, Nr. 21-610 (aktuali redakcija);
3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas//V. Ž., 2000, Nr. 89-2741 (aktuali redakcija);
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//V.Ž, 2000. Nr.74 – 2262 (aktuali redakcija);
5. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas//V. Ž., 1992, Nr. 5-75 (aktuali redakcija).;
6. Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas// V.Ž., 2002, Nr. 65-2634 (aktuali redakcija);
7. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas//V. Ž., 2001, Nr. 110-3988 (aktuali redakcija);
8. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas// V.Ž. 1999, Nr. 55-1768;
9. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 6,12 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymas// V.Ž. 2003, Nr. 61-2765;
10. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas Nr.1800// V.Ž. 2002, Nr. 60-2419;
11. 2001 m. spalio 2 dienos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai//V. Ž., 2001. Nr. 85-2977.;
12. 2005 m. gegužės 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 7 straipsnio 2 dalies, 8 straipsnio 1,9, 10 dalių, 13 straipsnio 2 dalies, 18 straipsnio 7 dalies ir 22 straipsnio 3,6,7 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai// www.lrkt.lt ;
13. Tarybos Reglamentas EEB Nr. 3254/91 // http://ec.europa.eu/environment/nature/nature_conservation/focus_wild_birds/factsheet/index_en.htm
14. 2002 09 30 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 511 “Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių, patvirtintų aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 “Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo”, naujos redakcijos”//V.Ž., 2002. Nr. 65-2634 (aktuali redakcija);

15. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projektas Nr. IXP – 3939. www.lrs.lt ;

Specialioji literatūra:

1. A.Abramavičius, A.Čepas, A.Drakšienė, J.Nocius, V.Pavilonis, J.Prapiestis, G.Švedas. Baudžiamoji teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2001.;
2. A.Marcijonas, Br.Sudavičius. Ekologinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1996.;
3. A.Vaišvila. Teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2000.;
4. D.Soloveičikas. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė I. Vadovo pasaulis Nr.-2002.;
5. D.Soloveičikas. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė II. Vadovo pasaulis Nr.-2002.;
6. J.Dubauskas. Administracinės teisės pagrindai. Mokymo priemonė. – Vilnius: 1986.;
7. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. – Vilnius: Justitia, 2002.;
8. Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis. - Vilnius: Teisės institutas, 2000.;
9. M.Šimkūnas. Administracinė teiseną: atsakomybėn traukiamo asmens teisių apsaugos problemos. – Vilnius: Justitia Nr. 3 – 4, 2002.;
10. P.Čiočys. Teisės pagrindai. – Vilnius: Kolpingo kolegija “Interverslas”, 1999.;
11. Pr.Petkevičius. Administracinė atsakomybė. – Vilnius: Justitia, 1996.;
12. P.Petkevičius. Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.;
13. Valstybės ir teisės teorija. Vilnius. – 1989.;
14. V. Mikelėnas. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. Vilnius. – 1995.;
15. V.Piesliakas. Dvigubos atsakomybės problema Lietuvos teisėje. – Vilnius: Jurisprudencija. t. 23 (15), 2001.;
16. V.Piesliakas. Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. – Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, 1996.;
17. С. А. Комаров. Общая теория государства и права. Москва – 1998.;
18. В. С. Нерсесянс. Философия права. Москва – 1998.;
19. С. С. Алексеев. Азбука права, теория, философия. Москва – 1999.;
20. Н. В. Матузов, А. В. Малько. Теория государства и права. Курс лекций. Москва – 1997.;
21. А. С. Пиголкина. Основы теории государства и права. Москва – 1982.;

22. И. С. Самощенко, М. Х. Фарукшин. Сущность юридической ответственности в советском обществе. Москва – 1974.;
23. С.А. Авакьян. Конституционное право. – Москва: Норма, 2001.;
24. Теория государства и права. Москва – 1997.;
25. Н. В. Матузов, А. В. Малько. Теория государства и права. Курс лекций. Москва – 1997.;
26. М.М.Бринчук. Экологическое право. – Москва. Юрист, 1998.;
27. Популярный юридический энциклопедический словарь. – Москва: Большая Российская энциклопедия, 2000.;
28. С. Н. Братусь. Юридическая ответственность и законность. Москва. – 1976.;
29. Популярный юридический энциклопедический словарь. – Москва: Большая Российская энциклопедия, 2000.;
30. Д.Н.Бахрах. Административное право. – Москва: Бек, 1993.;
31. Д.А.Плетнев. Проблемы административной ответственности юридических лиц. Диссертация. Белорусский государственный университет. – Минск, 2004.;
32. С.Петрова. Некоторые вопросы административной ответственности юридических лиц в практике арбитражных судов. Судебная практика. – Москва, 2002.;

Praktinė medžiaga:

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 9 dienos nutartis administracinėje byloje Nr. N¹⁶ 511/2007.;
2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2002 m. sausio 27 dienos nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵ 29/2007.;
3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gruodžio 22 dienos nutartis byloje Nr. N⁹ (62)1935/2007.;
4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. birželio 30 dienos nutartis byloje Nr. N¹⁶ 771/06.;
5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. lapkričio 24 dienos nutartis byloje Nr. N¹⁶ -1761/2006.;
6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. vasario 15 dienos nutartis byloje Nr. N⁹ (62)369/2007.;
7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. gruodžio 15 dienos nutartis byloje Nr. A⁴ -689-03.;
8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 26 dienos nutartis byloje Nr. N⁷ -215-07.;

9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. rugpjūčio 31 dienos nutartis byloje Nr. N¹⁶ -945-2006;
10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gruodžio 8 dienos nutartis byloje Nr. N¹⁶ 1808/2006.;